

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876.

Första Kammaren.

N:o 4.

Lördagen den 5 Februari 1876.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

I anseende till Herr Grefvens och Talmannens frånvaro fördes ordet af Herr vice Talmannen.

Justerades protokollen för den 27, 28 och 29 sistlidne Januari.

Upplästes ett så lydande läkarebetyg:

Att Brukspatronen och Ledamoten af Riksdagens Första Kammarare Herr Theodor Svedberg, som är nära blind på det ena ögat och lider af aithenopi å det andra, är nödsakad att afhålla sig från sådant arbete, som medför ansträngning af synorganen, intygar på af-lagd embetsed.

Stockholm den 3 Februari 1876.

Carl J. Rossander.

Kir. Prof.

Herr vice Talmannen yttrade, det Kammaren behagade finna, att Herr *Svedberg* medelst det föredragna läkarebetyget styrkt sig vara af laga förfall hindrad från deltagande i riksdagsgöromålen.

Svarades ja.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Tornerhjelm* under tre veckors tid från den 7 dennes, Herr *Berg, J. Th.*, under tre veckor från den 9 dennes och Herr *Cassel* under två veckor från sistnämnda dag.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets den 2 den-
Första Kammarens Prot. 1876. N:o 4.

Onsdagen den 9 Februari.

nes bordlagda mem. N:o 1, med den till innevarande riksdag af fullmäktige i Riksgäldskontoret afgifna berättelse.

Anmäldes och bordlades Konstitutions-Utskottets mem. N:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i Grundlagarne.

Kammaren åtskildes.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 9 Februari 1876.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m. och dess förhandlingar leddes af Herr vice Talmannen.

Justerades ett protokollsutdrag för den 5 dennes samt protokollen för den 31 sistlidne Januari och den 2 dennes.

Upplästes ett af Herr *von Braun* inlemnadt memorial af följande lydelse:

Till Riksdagens Första Kammmare!

Hos Kammaren anhåller undertecknad vördsamt om tre veckors ledighet från riksdagsgörömlen, räknade från den 9 i denna månad. Den 4 Februari 1876.

Gust. von Braun.

Kammaren biföll ifrågavarande anhållan.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 5 dennes bordlagda mem. N:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i Grundlagarne.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna memorial och utlåtanden, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 2, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion om förhöjning af den i Kongl. kungörelsen den 12 Maj 1871 för tjänsteresor bestämda ersättning;

N:o 3, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om förändring af stadgandena rörande nämndemäns rätt till ersättning för extra förrättningar;

N:o 4, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion om förhöjning af den nämndemän tillkommande ersättning för extra förrättningar;

N:o 5, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion angående aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om åtgärder för ordnande af de döfstummes undervisning;

N:o 6, angående beräkningen af Statsverkets inkomster;

N:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af det landshöfdingen i Gotlands län tillförene på lön anslagna Skälsjöfiske;

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af kronohemmansåboen Johan Holmbom i Waikijaur ådömd skadeersättning;

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

N:o 10, angående en af Riksdagens Justitie-ombudsman gjord framställning om rätt att disponera ett på Justitie-ombudsmans-expeditionens stat upptaget kanslistarfvode;

Lag-Utskottet:

N:o 1, i anledning af Andra Kammarens remiss af motion om ändring af Kongl. cirkuläret den 1 Februari 1814, angående skjutandes skyldighet att afvakta resandes ankomst;

N:o 2, i anledning af Andra Kammarens remiss af motion om inskränkning i landthandlandes rätt att försälja bränvin m. m.;

N:o 3, i anledning af verkställd granskning af Riksdagens Justitie-ombudsmans embetsförvaltning.

Kammaren åtskildes.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 12 Februari 1876.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollen för den 5 och 9 dennes.

Upplästes ett af Friherre *Ramel* inlemnadt memorial af följande lydelse:

Anhålles om trenne veckors ledighet ifrån riksdagsgörömlen, ifrån och med den 14 dennes.

Stockholm den 12 Februari 1876.

Otto Ramel.

Denna anhållan bifölls.

Herr von Geyer anförde skriftligen: Uti ingressen till min den 29 sistlidne Januari afgifna och samma dag till Stats-Utskottet remitterade motion om tillsättande af bataljonshästläkare m. m., förekomma, enligt mig sedermera benäget meddelade upplysningar, några uppgifter rörande hästläkarecorpsens vid armén nuvarande organisation, hvilka äro origtiga och grunda sig på missuppfattning af Riksdagens beslut angående denna sak sistlidet år. Oaktadt dessa uppgifter äro af ingen vikt för bedömandet i hufvudsak af det förslag till hästläkarecorpsens organisation, som jag tagit mig friheten i min motion framställa, ber jag dock att till närmare förklaring af förhållandet och för rättelse af den origtighet motionen innehåller, få värdsamt yttra några ord.

I sammanhang med nådig proposition till 1875 års Riksdag angående reglering af lönerne för arméns embets- och tjänstemän, hade Kongl. Maj:t, beträffande hästläkare-corpsens organisation och hästvården vid kavalleriet, föreslagit bland annat: Att vid kavalleriet måtte anställas bataljonshästläkare samt nuvarande sqvadronshästläkare i mån af afgang ersättas med hofslagare. Detta Kongl. Maj:ts nådiga förslag finnes icke uti Stats-Utskottets utlåtande, N:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens 4:de hufvudtitel behandladt på något annat ställe än i utlåtandets 5:te punkt, hvarigenom Stats-Utskottet *endast* hemställt: "Att Riksdagen ej måtte bifalla förslaget om anställande af bataljonshästläkare vid kavalleriet och fortifikationen." Vid detta förhållande och enär å de Stats-Utskottets utlåtande vidfogade förslagsstater icke finnas upptagne sqvadronshästläkare, men väl hofslagare, syntes det

mig af utlåtandet framgå att Stats-Utskottet borde anses hafva, med afstyrkande af bataljonshästläkares anställning, tillstyrkt Riksdagen att godkänna Kongl. Maj:ts förslag att sqvadronshästläkarne måtte i mån af afgang med hofslagare ersättas. Då nu tillika riksdagsprotokollet visade att 5:te punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 6, blifvit af Riksdagen bifallen utan förändring, förestälde jag mig, vid nedskrifvandet af min motion, att Riksdagen antagit sistnämnda Kongl. Maj:ts nådiga förslag. Jag hade dervid råkat förbise att i riksdagsprotokollet finnes omförmäldt hurusom, innan föredragning punktvis af Stats-Utskottets utlåtande började, Riksdagens båda Kamrar, uppå derom gjord framställning, medgäfvot att på de ställen i utlåtandet vidfogade afföningsstater, hvarest förekom ordet "hofslagare", borde detsamma, såsom varande tryckfel, utbytas emot ordet "sqvadronshästläkare," hvadan således ock Kongl. Maj:ts förslag om sqvadronshästläkarebefattningarnes successiva ersättning med hofslagare måst anses vara af Riksdagen afslaget. Jag har följaktligen begått ett misstag då jag i ingressen till min motion sagt att gällande afföningsstater icke upptaga sqvadronshästläkare men väl hofslagare; ett omvänt förhållande eger i verkligheten rum.

Det är här af klart att i det specifika förslag till beslut som min motion innehåller, en mellanmening i 2:dra punkten liksom ock hela 4:de punkten rätteligen bordt utgå.

Jag ber att vid detta tillfälle få vördsamt nämna det jag med den af mig väckta motionen förnämligast haft för afsigt att för Riksdagen framhålla den behjertansvärda ställning hvaruti sqvadronshästläkarne sig befinna, i följd af den ytterst ringa utsigt de ega att från deras innehafvande låga tjenstegrad kunna vinna befordran.

Deras billiga anspråk på löneförbättring har genom Kongl. Maj:ts proposition till innevarande Riksdag blifvit välvilligt uppmärksamadt, men om utsigten till befordran blifver för dem fortfarande lika liten som hittills är det enligt min tanke föga sannolikt att personer med utmärkta kunskaper i veterinärvetenskapen annat än undantagsvis söka anställning vid arméns hästläkarecorps. Jag vågar derföre hysa den förhoppning att Riksdagen, fästade afseende vid den motion jag dristat väcka, täckes såsom uppmuntran för sqvadronshästläkarne anslå medel för inrättande i en eller annan form af bataljonshästläkarebefattningar vid kavalleriet. Om i anseende till förhållandena vid indelta armén sqvadronshästläkarne behöfva bibehållas till oförminskadt antal, kunde mähända värdighet af bataljonshästläkare tilldelas en sqvadronshästläkare vid hvarje bataljon och honom såsom sådan tilläggas något särskildt i stat bestämdt arfvode. För en anordning i sådan rigtning kunde exempel åberopas hemtade från militärläkare-corpsens organisation.

Jag anhåller vördsamt det Herr Talmannen täcktes framställa proposition till Kammarerna att detta mitt yttrande måtte blifva till Stats-Utskottet remitteradt.

Uppå gjord proposition blef detta anförande hänvisadt till Stats-Utskottet.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Konstitutions-Utskottets den 5 och 9 dennes bordlagda mem. N:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i Grundlagarne.

1:sta punkten, om sådan ändring i Tryckfrihetsförordningens § 1 mom. 1, 3 och 9, att ur Grundlagen uteslutas alla bestämmelser om den literära eganderätten, och 2:dra punkten, om åtskilliga chefsbefattningars upptagande bland de i 35 § Regeringsformen angifna förtroendesysslor, från hvilka Konungen må entlediga, när han pröfvar rikets tjänst det fordra.

Dessa båda förslag blefvo af Kammaren antagna.

*Tillägg till 80 §
Regeringsfor-
men.*

3:dje punkten, om tillägg till 80 § Regeringsformen rörande ändring i lag, hvarigenom, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund varder lagd för ordnandet af krigsmakten till lands och sjös.

Grefve Hamilton, Henning: Om jag vore skyldig att antaga, det Kammarens beslut vid förra Riksdagen, då detta förslag antogs att hvila, nödvändigt förutsatte ett godkännande af förslaget, så skulle jag i dag hafva inskränkt mig till att endast till protokollet anmäla min reservation emot det beslut, som jag antog att Kammaren måste fatta. Något tvifvel i nämnda hänseende torde likväl förefinnas. Kammaren har en gång vid förslagets första behandling afslagit det samma och det är alldeles icke ovanligt — det har åtminstone icke varit det — att Stånd eller Kammarer vid den ena riksdagen antager ett förslag att hvila till den följande, icke derföre att förslaget godkännes, utan emedan man önskat att vid den kommande Riksdagen hafva fria händer att handla efter då förefintliga omständigheter. Jag anser mig således icke hos Kammaren förutsätta någon brist på följdriktighet, då jag för min del vågar hos Herr Grefven och Talmannen anhålla om proposition på afslag å denna punkt. Mina skäl dertill kan jag nu så mycket kortare anföra som frågan redan förut blifvit temligen vidlyftigt och fullständigt diskuterad. Om vi med ledning af 38 § Riksdags-Ordningen och de föreskrifter, som der gifvas åt Konstitutions-Utskottet med afseende å beskaffenheten af de förslag, som Utskottet bör underställa Riksdagens pröfning, granska detta förslag och fråga oss, huruvida det är nödvändigt, måste denna fråga obetingadt besvaras med nej, emedan enligt 87 § Regeringsformen, hvarje lag fordrar Konungens och Riksdagens gemensamma bifall för att ändras eller upphävas. Skulle således försvarsverkets organisation blifva bestämd genom en lag, så är det uppenbart att äfven utan detta tillägg till 80 § Regeringsformen denna lag jemväl står under båda statsmakternas skydd. 87 § börjar visserligen blott att tala om civil- och kriminal-lag men i dess fortsättning handlas om lagar i allmänhet och i värsta fall har man slutet af 89 § att tillgå, som visar, huru äfven andra lagar kunna vara af den beskaffenhet att de icke böra utan Konungens och Riksdagens gemensamma bifall förändras.

Men, om man på denna grund måste antaga, att det nu före-

slagna tillägget icke är nödigt, återstår frågan, om det möjligen kan vara nyttigt. Hvertill det egentligen skulle tjena, vet jag icke, men tydligen tycker jag mig förutse, att det uti vissa fall, långt ifrån att vara nyttigt skulle kunna blifva skadligt. Det är till en början en bestämd olägenhet om man har samma sak föreskrifven på två olika ställen i grundlagarne med olika ord, emedan i sådant fall den, som skall tillämpa grundlagarne, måste antaga, att lagstiftaren menat något annat på det ena stället än på det andra, då han ju annars icke gjort sig besvär med att upprepa samma sak. Denna olägenhet skulle uppstå derigenom att uti 80 § för ett speciellt fall sades aldeles detsamma som uti 87 § säges såsom allmän regel.

Men dertill kommer den särskilda beskaffenheten af den lag, som här är i fråga och som skulle innehålla grunderna för det nya försvarsverket. Vi hafva redan erfarit och vi skola säkerligen, om detta förslag antages, framgent komma i erfarenhet af, huru olika begreppet "grunder" förstås. Skall hela det nu föreslagna stadgandet betyda något, så måste man utsträcka detta begrepp så långt möjligt är, så att det icke innefattar blott den personliga tjenstepligten, som enligt lag kan åläggas svenske män, utan också garantier för att försvaret genom denna tjenstepligt kan blifva verksamt, det vill säga det måste äfven innefatta stadganden med afseende på öfningstider, tjenstetid och de medel m. m., som erfordras för att regeringen må kunna hålla en bestämd styrka i tjenstbart skick. Men det är väl föga sannolikt, att Riksdagen skall låta genom en lag frångå sig rättigheten att bestämma öfver anslag och, om äfven Riksdagen gjorde det, skall det nödvändigt komma en tid, då det anslag, som vid lagens stiftande befunnits tillräckligt, skall vara otillräckligt, och bristerna torde då först framstå. Om vi nu verkligen skulle vinna något för vårt försvar genom att få en ny lag för ordnandet deraf, så kommer efter min tanke denna § att lägga hinder i vägen därför, emedan den förutsätter att i den blifvande lagen skall införas mera än en värnepligtslag behöfver och måste innehålla.

För min del kan jag således icke inse, att det föreslagna tillägget är nödigt, och långt ifrån att jag kan anse det nyttigt, befarar jag tvärtom, att det kan framkalla nya och långvariga tvister, som ytterligare kunna uppehålla ordnandet af vårt försvarsväsende. Jag får alltså på grund häraf begära proposition på afslag.

Herr Hallenborg: Jag hade icke tänkt mig, att detta nu hvilande förslag till grundlagsändring skulle behöfva af mig försvaras, då det är samma förslag som vid 1874 års Riksdag i form af Kongl. proposition kom till Riksdagen och initiativet således kommit från regeringen, icke från Konstitutions-Utskottet.

Beträffande den anmärkning som här gjorts med afseende på 38 § Riksdagsordningen och Konstitutions-Utskottets deruti angifna skyldigheter, ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå att då det uti denna § talas om de förändringar uti grundlagarne, som äro nödiga eller nyttiga och möjliga att genomföra, är det fråga om de fall, uti hvilka Utskottet har motionsrätt, men gäller det åter en Kongl. pro-

*Tillägg till 80 §
Regeringsför-
men.
(Forts.)*

Tillägg till 80 §
Regeringsformen.
(Forts.)

position, så måste Utskottet, ehvad det anser den föreslagna förändringen nödig eller nyttig, alltid afgifva ett svar.

Hvad sjelfva förslaget beträffar, så måste jag erkänna, att jag visserligen icke varit särdeles böjd för att antaga detsamma, i det skick, hvaruti det nu befinnes. Jag har nemligen alltid ansett, att styrkan för en blifvande härordning bör ligga, icke uti grundlagsbestämmelser, utan i den särskilda lagen om försvarets ordnande, hvilken lag bör vara så skrifven, att man uti densamma kan finna garantier för dess bestånd. Men då vid sista Riksdagen Kongl. Maj:t, med ändring af 1874 års förslag, framkom med ett nytt, hvaruti antyddes att Riksdagen skulle afhända sig rättigheten att bestämma öfver medlen för försvarets upprätthållande, ansåg Utskottet sig icke kunna förorda detsamma utan fann 1874 års förslag vara bättre. Huruvida detta tillägg är nödigt, tillkommer det icke mig att besvara, men regeringen år 1874 ansåg det vara nödigt och då Riksdagen gifvit regeringen det uppdraget att framlägga ett härordningsförslag samt regeringen icke ansåg sig kunna framlägga ett sådant förslag, med mindre ifrågavarande tillägg gjordes till 80 § Regeringsformen, fann Konstitutions-Utskottet det vara nödvändigt att gifva regeringen det stöd den önskade, på det att icke, genom ett afslag å grundlagsändringsförslaget, härordningsförslaget skulle hindras att framkomma.

Jag tror visserligen för min del, att det kunde gå lika lyckligt, om också icke detta förslag nu blefve antaget, men då det finnes en så stor mängd personer, som sätta synnerligt värde på att uti grundlagarne finna en bestämmelse, som efter deras förmenande skulle betrygga en ny härordning lika säkert som den nuvarande betryggas genom 80 § Regeringsformen, tror jag det vara nyttigt, om man nu bifaller detta förslag, emedan man annars skulle komma dessa personer att tro, det man vill söka få bort indelningsverket, utan att sätta några andra garantier i stället. Jag anser således hela förslaget vara i sig sjelf oskyldigt, men då det kan bidraga till att lugna sinnena och icke gör någon skada, yrkar jag dertill bifall.

Herr Mannerskantz: Om det förhölle sig så, som den sista ärade talaren nämnde, att man genom antagande af nu föreliggande förslag verkligen kunde vinna något så när samma betryggande för en ny arméorganisation som man genom det till ändring föreslagna grundlagsbudets nuvarande innehåll för den gamla eger, då kunde det finnas något skäl att antaga föreliggande förslag, men, då enligt så väl min som, efter hvad jag tror, många andras åsigt förslaget icke alls innefattar något sådant betryggande, måste jag säga, att det äfven ur den synpunkt jag intager är alldeles öfverflödigt. Jag tror att det är så mycket mindre skäl att nu antaga detta förslag, som frågan om statsmakternas förhållande till hvarandra i sådana ämnen, som angå Riksdagens utöfning, med eller utan någon inskränkning af dess anslagsrätt, ännu icke på långt när är klar och afgjord, och det torde derföre vara bäst att låta grundlagen vara i fred till dess att denna särdeles viktiga fråga, under sådan praktisk tillämpning af gällande grundlagsbud att upprätthållandet af viktiga

statsinstitutioner icke ensidigt kan rubbas, hunnit få en som jag hoppas lycklig slutlig lösning. Jag tror ock för min del, att den bestämmelse, som nu finnes i 80 § Regeringsformen är en af stödjepelarne för vår nuvarande konstitutionela statsförfattning och att då den förändring i representationssättet, som skedde för några år sedan, kan anses hafva innefattat — om det tillåtes mig att få begagna en sådan liknelse — att man på den gamla konstitutionela byggnadens nedersta våning bygde upp en ny öfverbyggnad, som uppfördes till ett par våningars höjd för att, då den skulle inrymma hela folket, göra densamma tillräckligt stor, hög och luftig, man icke skulle vågat detta om man icke då hade tänkt sig så väl att den gamla grunden skulle lemnas orubbad som ock att man icke skulle låta den ena efter den andra af den qvarstående byggnadens stödjepelare borttagas förr åtminstone, än den nyuppförda höga öfvervåningen hade fått tid sätta sig och väl hårdna tillsammans i sina fogningar. Snarare än att de skulle tillåtit detta tror jag, att man hade bort vänta det vara deras skyldighet, som kunna betraktas såsom byggmästare af den nya byggnaden, att de skulle försökt förse denna med nya stödjande pelare eller på annat sätt betrygga densammas fasta bestånd i stället för att, såsom sedan skett, låta meningar obestriddt få utveckla sig, som nödvändigt måste hafva till följd att stöden för både de nya och de gamla delarne undergrävas och att hela byggnaden icke får den fasthet och styrka, som den skulle hafva fått om man genast från början både hade tagit väl vara på det gamla och försökt omsorgsfullt vårda det nya emot hvarje skadligt förstörande inverkan.

Då jag således, i likhet med hvad jag vid föregående Riksdagar yttrat, anser förslaget oantagligt, förenar jag mig med den talare, som nu yrkat afslag.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Friherre De Geers: Jag anhåller att endast med ett par ord få bemöta de anmärkningar, som blifvit framställda mot ifrågavarande förslag.

Den förste ärade talaren ansåg förslaget icke vara nödigt därför att grundlagen redan nu stadgar att en lag, beslutad enligt 87 §. Regeringsformen, icke kan ändras utan Konungens och Riksdagens gemensamma samtycke. Han ansåg att under denna paragraf falla icke blott civil-, kriminal- och kyrkolag, utan äfven alla andra lagar. Detta är icke min uppfattning, men, äfven om den förste talarens uppfattning är riktig, föreskrifver 87 § Regeringsformen likasom sista momentet i 89 §, att alla lagar, som i öfverensstämmelse med dessa §§ stiftas, skola granskas af Högsta Domstolen; och om äfven detta förslag icke medförde annan nytta än att befria Högsta Domstolen från granskning af alla arméorganisationsförslag, tror jag att förslaget icke vore alldeles onyttigt.

De båda talare, som yttrade sig mot förslaget, ansågo detsamma icke innebära något betryggande; den förste talaren därför, att den lag, som kunde komma i fråga att stiftas, endast innehölle grunderna för den nya arméorganisationen. Men ehuru det stadgas i förslaget att den lag som upphäver indelningsverket, skall innehålla grunderna

Tillägg till 80 §
Regeringsformen.
(Forts.)

Tilläg till 80 §
Regeringsfor-
men.
(Forts.)

för ordnandet af krigsmakten till lands och sjös, finnes ingenting som hindrar att den kan innehålla mer än grunderna, och att man således deri inlägger allt, som man för betryggande af arméorganisationen anser nödigt. Om till exempel i en sådan lag bestämdes, utan att fixera något visst anslagsbelopp, tid och sätt för de värnpligtiges öfning, tror jag icke att Riksdagen sedermera utan lagbrott kunde vägra nödiga anslag för Kongl. Maj:t att verkställa denna lag.

I afseende på den siste talarens anmärkning att man borde vidtaga alla åtgärder för att bereda konungamakten under det nya representationsskicket samma styrka och om möjligt ännu större skydd än den egde under det gamla, har jag endast att svara, att just detta förslag, som utgått från konungamakten, afsett att göra dess ställning lika betryggad i afseende på arméorganisationen, i händelse nya grunder därför skulle antagas, som den varit hittills i förhållande till den gamla organisationen.

Jag anhåller om bifall till förslaget.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels antagande af det ifrågavarande förslaget och dels detsamma förkastande; framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på förslagets antagande, hvarvid svarades talrika ja, blandade med många nej, och sedermera propositionen på förkastande af samma förslag, då svaren utföllo med talrika nej, blandade med många ja; hvaruppå och efter det propositionen på förslagets antagande ånyo blifvit gjord samt med talrika ja jemte många nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den som antager det i 3:dje punkten af Konstitutions-Utskottets memorial N:o 1 förekommande förslag om tillägg till 80 § Regeringsformen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastar Kammaren ifrågavarande förslag:

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 63.

Nej — 35.

4:de punkten, om ändring i 22 § Regeringsformen beträffande Högsta Domstolens sammansättning i vissa fall.

Kammaren antog ifrågavarande förslag.

5:te punkten, om ändring i Regeringsformen angående Statsrådets organisation och i samband dermed i Riksdagsordningen och Tryckfrihetsordningen.

Inrättande af ett statsministers-embete.

Herr Fåhræus: I öfverensstämmelse med de åsikter som jag uttalat vid ett föregående tillfälle, då en likartad fråga till behandling här förekom, anser jag mig äfven nu böra yttra mina betänkligheter mot antagandet af förevarande förslag. Jag finner det nemligen lemna rum för väsentliga anmärkningar både i sak och i form.

Vid granskning af betänkandet påtvingar sig den fråga: hvilket egentligt behof kan anses påkalla den föreslagna grundlagsförändringen och hvad skulle dermed kunna vinnas? Motionen i ämnet angifver såsom hufvudsak att, "sedan genom 1865 års reform Riksdagen vunnit en af alla icke anad tillökning i styrka, den föreslagna förändringen vore erforderlig till stärkande af den första statsmakten och såsom bidragande att skydda och upprätthålla den ställning som tillkommer Konungen."

Det är visserligen tillfredsställande att erfara den månhet om upprätthållandet af Konungens ställning, särdeles från ett håll, der icke längesedan förslag väcktes om upphörande af ett genom grundlag konungen tillerkändt *prerogativ*. Hvad emellertid beträffar antagandet att Riksdagen vunnit i styrka må detta lemnas derhän, ty, om ock någon särskild medborgareklass till äfventyrs kunnat inom Riksdagen tillvinna sig en vidgad partiställning, så kan detta icke vara liktydigt med att Riksdagen i sin helhet vunnit i styrka. Men, antaget äfven att så är, kan jag icke förstå, huru Konungens eller Regeringsmaktens konstitutionela ställning gent emot Riksdagen skulle kunna främjas eller ens i ringaste mån förändras derigenom att en i stället för en annan af Statsrådets ledamöter hade främsta platsen bland dem.

Konstitutions-Utskottet har grundat sitt förslag på en enda omständigheten, som vid öfverläggningen i ämnet sistlidna Riksdag äfven här framhölls, den nemligen, att "man kan vara fullt kvalificerad såsom chef för Justitie-departementet utan att ega de egenskaper, som på en statsminister-plats erfordras och utan hvilka man vore olämplig att såsom statsminister fungera." Men hvad är det då för särskilda egenskaper, som fordras för den främste statsrådsledamoten? Vi se af betänkandet att alla de åligganden, som grundlagarne specielt föreskrifva för Justitie-statsministern, skulle komma att fortfarande tillhöra chefen för Justitie-departementet med undantag endast af det eventuella uppdraget att i Konungens frånvaro öppna och avsluta Riksdag, men hvilket uppdrag enligt förslaget äfven skulle kunna lemnas åt någon annan statsrådsledamot; och hvilka nya åligganden anser Utskottet böra tillkomma den ifrågavarande statsministern? Derom yttrar Utskottet icke ett ord, ehuru det talas om att "fungera såsom statsminister." Det är väl möjligt att, om än i närvarande såd det i allmänhet icke torde saknas sjelfförtroende, det kan finnas utmärkta högt begåfvade jurister med det blygsamma lynne att de helst undvika en mera framstående ställning, men då äro de ganska visst icke heller kvalificerade för departementschefs-befattningar, ty

Inrättande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)

äfvén för dessa fordras frimodighet: det hafva vi sett under debatterna i Riksdagens Kamrar. Håller man sig endast till ordalydelsen, utan försök att läsa mellan raderne, så reducerar sig frågan följaktligen till blott och bart en rangfråga, hvars enda praktiska verkan skulle blifva den, att äfvén andra än jurister och diplomater kunde hafva excellens-värdigheten i perspektiv. Det bör då icke förundra någon att, såsom det visat sig när denna fråga förut varit å bane, man velat spåra någon förborgad mening under den synliga och att man trott förändringen böra betraktas såsom en öfvergångsbrygga till ett mera moderniseradt samhällstillstånd, der det parlamentariska styrelsesättet är eller afsett att vara balansen mellan folkväldet, å ena, och regeringsmakten eller dess skugga å andra sidan. Denna föreställning synes desto mera befogad, som sjelfva motionen, hvars grunder icke mött någon gensägelse från Konstitutions-Utskottets sida, dertill gifver full anledning.

Bland annat antyder motionen »behovvet af bestämmelser, som tillåta något motsvarande en konseljpresident»; Således en konseljpresident till gagnet, ehuru icke till namnet. Men jag tillåter mig att fråga: hvar skulle denna konseljpresident motsvarande minister presidera? Att han icke kan hafva presidium i de statskonseljer der konungen är, närvarande torde medgifvas vara ett axiom. Något sådant existerar naturligtvis ingenstädes, men i flere andra konstitutionela länder finnes bredvid statskonseljen en institution, som vanligen kallas ministerråd, der en stor del, ja i allmänhet de allra flesta regeringsärenden afgöras och der konseljpresidenten eller förste ministern är ordförande. Jag vill såsom exempel endast åberopa vårt grannrike Danmark. Enligt 14 § af Danska Statsförfattningen består geheime-statsrådet af samtliga ministrarne "under Konungens presidium". 15 § åter stadgar, att, då Konungen är förhindrad att presidera, förhandlas ärendena i ministerkonferenser, der konseljpresidenten förer ordet. Men hos oss *afgöras alla* regeringsärenden i statsrådet. Vi hafva visserligen på sidan af grundlagen en tillfällig inrättning, som fått namn af statsrådsberedning, der öfverläggningar hållas om regeringsärendena; men dessa öfverläggningar äro endast förberedande, ett slags colloquia familiaria, utan protokoll, och något behof af permanent ordförande har, så vidt jag vet, der aldrig låtit sig känna, emedan hvarje föredragande departementschef erforderligen leder öfverläggningarna för *sina* ärenden. Det vore vid sådant förhållande en lika besynnerlig som opåkallad åtgärd att i grundlagen intaga ett organiskt stadgande med uteslutande hänsyn till en inrättning, som grundlagen icke känner till.

Statsministerns bestämmelse såsom konseljpresident har vid ett föregående tillfälle blifvit belyst med det förklarande, att vid riksdagens förhandlingar om regeringsärenden det vore nödigt hafva någon att, såsom det heter, »taga för hufvudet;» men då regeringens verksamhet förgrenar sig i särskilda afdelningar efter ärendenas beskaffenhet, kan intet vara mera naturenligt än att afdelningscheferne tala och svara äfvén inför riksdagen hvar och en för sin detalj. Ehvad chefen för Justitiedepartementet har främsta platsen bland statsrådets ledamöter eller ej, så måste han anses vara regeringens sjelfskrifne

*Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)*

målsman uti konstitutionela frågor eller lagfrågor i allmänhet, emedan de tillhöra hans departement. Likaså måste tillkomma chefen för Utrikesdepartementet att föra regeringens talan i fråga om den internationela politiken. Äfvensom cheferne för civil- och finansdepartementen beträffande handelspolitiken o. s. v. Så har och hittills tillgått under nuvarande representativa statsskick och, såsom jag föreställer mig, utan skäligen anledning till erinran. Detta är icke heller något egendomligt för Sverige, ty enahanda förfaringssätt eger rum äfven i länder med det mest utpräglade parlamentariska system. Vi hafva sett huru i Franska nationalförsamlingen, då nyligen vallagen der diskuterades, det var krigsministern, som uppträdde, då det tvistades om militärens valberättigande, — justitieministern åter i andra tvistepunkter. Konsejpresidentens uppträdande i denna vigtiga debatt påkallades icke en enda gång.

Anställande af en statsminister med bestämmelse att vara regeringens riksdagsorgan kan sålunda icke vara erforderligt. Icke heller kan det vara påkalladt för det ändamål, som i motionen är antydt, „att, då man vet, hvem Konungen kallat till rådkammarens främste ledamot, ingen må vara okunnig om det regeringssystem, som följes., Jag föreställer mig nemligen att den säkraste kännedomen härom vinnes genom regeringens egna offentliga handlingar, och förrän man vet något härom, är det för tidigt att om regeringssystemet fälla någon dom.

Särdeles märkliga äro antydningarne i motionen om „behovet eller icke behovet af hvarje fackministers afgång i det fall, att regeringens af statsministern angifna politik icke vunne anklang eller stöd inom riksdagen, eller af statsministerns afträdande i det fall att t. ex. krigsministern tappat en votering., Man har här, ehuru något beslöjadt, ett litet utkast till de nya inbördes förhållanden mellan statsmakterna, som motionen åsyftar att i praktik införa. Regeringsprogram delgifna Riksdagen af statsrådets främste ledamot, varierande naturligtvis efter opinionerna för dagen och den större eller mindre böjelsen för undfallenhet, ministerombyten beroende icke af Konungen utan af Kamrarnes voteringar och den anklang regeringssystemen kunna vinna hos tillfälliga och vexlande riksdagsmajoriteter, med ett ord: parlamentarismen nära sin fulla blomning, och detta såsom om 4 § Regeringsformen och dermed gemenskap egande grundlagsbud icke funnes eller ansåges antiqverade. Förmår vår grundlag icke att skydda oss mot vissa moderna samhällens smitta i detta hänseende, är det nödvändigt att höja sig för exemplens makt, hvarföre icke så gerna följa exemplet från ett land som eljest gifvit demokratiska föredömen nog, Förenta Staterna i norra Amerika, der statschefen behåller sina ministrar så länge *han* har förtroende för dem, kongressen må gifva så många misstroende vota den behagar?

I motionen förespeglas vidare, att förändringen skulle »bidraga att gifva styrka och sammanhållning åt rådkammaren.» Så länge icke några särskilda attributer blifvit statsministern genom lag tillerkända, är det oförklarligt, huru hans anställande skulle kunna främja detta ändamål; ty icke kan blotta namnet *statsminister*, såsom en trollfor-

*Inrättande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)*

mel, verka dertill. Huru motionären tänkt sig beskaffenheten af rådkam-
marens sammanhållning, derom erhöi man någon upplysning af hans
anförande vid sista riksdagen, då han figuratift angaf statsministerns ställ-
ning skola blifva den såsom Konungens sekond. Bilden torde vara
hemtad från befälsorganisationen vid den Kongl. marinen. Om man
dermed jemför hans yttrande vid samma tillfälle, "att icke allt för
många hufvuden och sinnen böra få göra sig gällande", hvaraf synes
framgå att den främste ledamoten betraktats såsom Statsrådets allt i
allom, så är det klart, att den der sekonden tillämnats något befäl;
någon disciplinär myndighet öfver det öfriga manskapet på stats-
skeppet. Men huru förlikar sig det med gällande grundlag. Den
flyktigaste granskning af denna måste öfvertyga en hvar, att Statsrådets
samtliga ledamöter i utöfvande af deras rådgifvare-kall äro fullkomligt
likställda och kunna dervid icke mottaga någon fingervisning af hvem
det vara må. Det är tydligt att grundlagsstiftarne just deri velat finna
en af de konstitutionela garantierna. De fleste af Riksdagens leda-
möter torde erinra sig, hurusom vid sistlidna riksdag det väckte oro
och klander, att en Kongl. proposition var åtföljd af åtskilliga reservation-
er. Jag vågar emellertid ifrågasätta rättmätigheten af detta klander,
helst meningsskiljaktigheterna afsågo icke sjelfva sakförhållandet utan
endast en formfråga eller rättare tidsfråga. Ingen kan lägga mera
vigt än jag derpå, att konseljen är hvad man kallar homogen. Jag
föreställer mig ock, att under senaste tid knapt någon antagit kallelse
till inträde i Statsrådet utan att förut hafva gjort sig förvissad om
att han kunde harmoniera med sina kolleger i afseende å de allmänna
regeringsgrundsatserna. Men detta är ett. Ett annat vore det om
någon vid sitt inträde skulle låta betinga sig att blindt följa en viss
fana, så att, om någon meningsskiljaktighet i afseende å grundsatsernas
tillämpning i specielt fall uppstode, han skulle, med förqväfvande af
all sjelfständighetskänsla, afstå från att i protokollet redogöra för sin
afvikande mening, ehuru grundlagen ålägger detta såsom en pligt.
En sammanhållning utan en sådan handlingsfrihet vore att parti-
messigt sammanrota sig; och mot hvem? visserligen icke mot Riks-
dagen.

Jag har vid början af mitt införande sagt, att förslaget lemnar
rum för anmärkningar äfven i formelt hänseende. Detta gäller huf-
vudsakligen redaktionen af 6 § Regeringsformen, hvilken jemte den
föregående 5 § specielt handlar om Statsrådets organisation. Den
motsvarande paragrafen i 1809 års Regeringsform hade ursprungligen
följande transsumerade lydelse: "Statsrådet skall bestå af nio leda-
möter, hvilka äga rätt att alla der förekommande mål öfvervara,
nemligen: "En Justitie-statsminister; en Statsminister för utrikes ären-
dena; sex Statsråd, samt Hofkanslern."

Enligt 1840 års grundlagsförändring erhöi 6 § denna likaledes
transsumerade lydelse: "Af Statsrådets ledamöter skola sju vara chefer,
hvar för sitt departement, nemligen: Justitie-statsministern, för Justitie-
departementet; Statsministern för utrikes ärendena, för Utrikes-departe-
mentet;

En Chef och föredragande *Statsråd* för Landtförsvars-departementet;

En för Sjöförsvars-departementet“ o. s. v.

Båda dessa redaktioner angafvo således tydligt och bestämdt, hvilka benämningar skulle tillkomma Statsrådets ledamöter. Af den nu föreslagna redaktionen återfinner man visserligen, att tre statsrådsledamöter utan departement blifvit kallade statsråd, äfvensom chefen för Utrikes-departementet fått namn af minister för utrikes ärendena, men det är icke med ett enda ord antydtt hvad benämning skulle tillkomma de öfriga Departements-cheferne. Med vederbörligt iakttagande af grundlagens verba formalia skulle således, om förslaget antoges, dessa sex Departements-chefer hvarken i fullmakter eller statsrådsprotokoll kunna tilläggas annan benämning än den af *statsrådsledamot* och departementschef. Att kalla dem statsråd vore lika mycket en usurpation, som att kalla dem ministrar eller hvad annat som helst. Hvad man än må tänka om titlars värde, så måste medgifvas, att, då grundlagens stiftare varit så angelägna att häfda statsrådsinstitutionens anseende att de genom särskildt grundlagsstadgande tillförsäkrat Statsministrar och Statsråd högre värdighet än andra kronans embetsmän, det vore i hög grad inkonseqvent om saken nu skulle bringas derhän, att denna rangbestämmelse icke kunde på omförmälde sex departementschefer tillämpas. Hvad för öfrigt angår detta stadgande, som återfinnes i 34 § Regeringsformen, så torde det hafva förundrat mången, att Konstitutions-Utskottet, som icke länge sedan på goda grunder tillstyrkt upphäfvande af detsamma, nu frångått denna åsigt. Jag kan icke gissa annan anledning dertill än att, då Utskottet föreslagit, att den högtidligare benämningen af statsminister skulle fräntagas chefen för Utrikesdepartementet, Utskottet likväl velat genom särskildt grundlagsbud hafva honom förskonad från degradation.

Stadgandet att statsministrarne hafva rikets högsta värdighet, har kvarstått oförändradt sedan 1809. Då nu emellertid en förändring ifrågasättes, synes det mig hafva bort uppmärksaumas en oegentlighet, ja en otillbörlighet, som vidlåder ordalydelsen deraf. Ingen kan vara i okunnighet derom, att det finnes någon här i riket som har högre värdighet än statsministrarne. Felet hade lätt kunnat afhjelpas, endast genom utbytande af ordet "*värdighet*" mot "*embetsvärdighet*".

För min del vidhåller jag emellertid den åsigt, att det riktigaste vore att ur grundlagen utplåna allt stadgande om rang och att åt Konungen öfverlemna att här såsom i Norge derom efter godtfinnande förordna.

Jag röstar för afslag.

Herr Ribbing, Sigurd: Det första vid föreliggande förslag till grundlagsändring, som synes mig böra tagas i betraktande, äro de följder af förändringen, som af motionären, af Utskottet i dess betänkande och af anhängarne af förslaget blifvit afsedda såsom dess ändamål och anförda för bifall till detsamma; för att genom en pröfning af

Inrättande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)

In rättande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)

dessas, de *goda* följdernas verkliga valör, i någon mån kunna bedöma graden af det högst nyttiga och nödvändiga utaf förslaget, jemfördt med det närvarande, hvilket skulle ändras.

De följder, hvilka såsom egentliga motiver blifvit framhållna, äro hufvudsakligen två. För det första, olägenheten af att Justitie-statsministern *tillika* är främste man i Statsrådet och på visst sätt dess chef. Vid detta, nu faktiska förhållande har blifvit erinradt, hurusom, då en person allt för väl kan vara utmärkt statsman, utan att derföre vara utmärkt jurist, eller tvärtom, mycket lätt kan hända, att följden af den dubbla consideration af olikartade personliga egenskaper, som konungen vid utnämmande af Justitie-statsminister måste göra, kan blifva att lagstifningsarbetet kommer att eftersättas. Blott i andra ord eller från en annan sida utförd återkommer samma anmärkning mot det bestående deri, att med dettas bibehållande det skulle vara svårt för Kongl. Maj:t och blifva alltmer omöjligt att få någon, som vore villig att åtaga sig Justitie-statsministerbefattningen. Vid detta skäl för bifall till det hvilande förslaget måste man emellertid taga i betraktande att de, som anföra detsamma, *icke* mena eller yrka, att befattningen att vara främste man i Statsrådet skulle *omöjliggöra* det rigtiga handhafvandet af justitieärendena, eller att till chef för justitiedepartementet få den rätte mannen, då förslaget medgifver, att Justitieministern *kan* blifva förste Statsminister. Skall nu *detta* skäl ej göras viktigare än det är, blir alltså valören och den precisa expressionen för detsamma, att sferen, inom hvilken Konungen kan välja Justitieminister, är något mindre med nuvarande förhållanden, än den skulle blifva om det hvilande förslaget antoges. Detta skäl, jag medgifver det, är viktigt nog, men bör dock ej tillmätas större betydelse, än det sålunda visar sig verkligen ega.

Det andra och ännu långt viktigare skälet, som blifvit åberopadt för förslaget, är att genom dess upphöjande till grundlag få större och säkrare enhet inom ministären och derigenom gifva ökad styrka åt Konungamakten mot en starkare representation nu, än förr. Jag vill för min del ingalunda förneka den efter mitt omdöme ofantligt viktigt detta skäl har, och jag finner anmärkningen träffande af den ärade talare vid sista riksdagen, som sade, att en sådan enhet är nödvändig för att göra en verklighet af den konstitutionela ansvarigheten såsom kollektiv och gemensam, och för att bibehålla regeringens eget anseende, då denna enligt sin natur är och bör vara en enhet, ett helt och icke en summa af sju eller flere regerande personer. Dock ber jag att äfven härvid få göra den anmärkning, att, för det första, för det närvarande *icke* finnes något lagligt *hinder* för statsråden att bilda en enhet och så i allmänhet, som särskildt inför Riksdagen, framträda såsom sådan. Tvärtom fins de facto, om också icke grundlagen anbefaller det, statsrådsberedningen. Intet hindrar statsråden att i beredningen taga ärendena i *gemensamt* öfvervägande; intet, att der egna dem den *grundliga* pröfning, hvarigenom hvars och ens ställning till hvarje sådant är fullt klar och enighet i allas åsigt, om möjligt, kan nås. Men väl *finnes* redan nu en *moralisk förbindelse* för ministrarne

att söka ernå och framträda såsom en sådan enhet och ett bestämdt fel, är, om de underlåta att verka för vinnande af enhet. Det är enligt min tanke en moralisk förbindelse derföre, att denna enhet är ett vilkor för det konstitutionela samhällsskickets verklighet i ett af dess väsendtliga momenter: den ministeriela ansvarigheten, som ej är blott hvar och en departementschefs för sig, liksom, såsom redan anfördt, för regeringens styrka och anseende. — Jag vill för det andra anmärka, att något stadgande, som *juridiskt* förbinder statsministern till att söka åstadkomma en sådan solidaritet och enhet inom ministèren icke står i förslaget. Dock medgifver jag villigt, att förslagets antagande medför en större *probabilitet* för att större enhet inom regeringen skulle ernås, när grundlagen uttryckligen stadgar att *en* person skall nämnas till statsrådets främste ledamot, — på *det* sätt nemligen, att detta uttryckliga stadgande skulle utgöra en kraftigare påminnelse och incitament för den till värdigheten utnämnda personen att verka för den redan befintliga moraliska förbindelsen för regeringens förste man, än om detta första ledamotskap blott beror på den i grundlagen stadgade högre rangen för Justitie-statsministern. Och dermed vore alltså detta *andra* anförda motiv för bifall reduceradt till sina dimensioner.

Viktigare, än dessa begränsningar af valören utaf de anförda skälen, och allena af afgörande betydelse för bifall eller afslag till det hvilande förslaget är tvifvelsutan ett svar på det många gånger uppkastade spörsmålet: om tilläfsventyrs några *andra* följder af förslaget framgå, än de såsom motiv för detsamma angifna; och, i fall så skulle vara händelsen, om dessa *andra* följder, än de afsedda, goda, måhända *icke* äro goda och önskvärda? Endast genom ett svar på dessa frågor kan nemligen en jemförelse och en afvägning vinnas af hvad som talar *för* och hvad som möjligen talar *mot* förslaget, dermed och en motiverad decision. Det är klart, att jag icke här kan åsyfta andra följder, än om förslagets antagandeskulle innebära för verklighandet af det parlamentariska samhällsskicket eller af ministerstyrelse, eller om det *icke* skulle hafva detta till följd. Så ofta denna fråga blifvit uppkastad under diskussionerna om det nu hvilande, eller om med detta likartade förslag, lika olika har den blifvit besvarad, tvifvelsutan till en del till följd af det ytterst korta och obestämda i dessa framställda förslag, hvilka, i uttryckliga ord, endast innehålla, att en af Statsrådets ledamöter skall utnämnas till statsminister och vara främste man i Statsrådet. Sålunda försäkrade vid sista riksdag en gammal och erfaren Konstitutions-Utskottets ledamot i Andra Kam-maren: att det alldeles icke blir någon annan följd af förslagets antagande, än att vi få en ordförande i statsrådsberedningen. En ärad ledamot af denna Kammare, också ledamot i Konstitutions-Utskottet, yttrade, att han deri icke kunde se några följder ledande till minskning af Kongl. Maj:ts och utvidgning af Riksdagens makt, i hvilket fall han *icke* skulle talat för antagandet. Då jag erinrar om, huru andre talare hyst och yttrat motsatta åsigtter, skall jag bland sådana icke nämna motståndare till förslaget: de kunde miss-

Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)

*Inväntande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)*

tänkas att hafva hafva haft öfverdrifna farhågor. Men jag skall påminna om yttranden af förslaget egna anhängare beträffande följder, hvilka de anse det medföra, för att sedan tillse hvad dessa följder innebära. Redan i sjelfva motionen heter det i ett exempel, anfördt till förmån för förslaget, att om en skicklig justitieminister vore mera konservativ eller liberal *än Riksdagens majoritet*, det ju vore skada om han skulle afgå *derföre*, att t. ex. *krigsministern* — naturligen under förutsättning att *han* vore förste minister — *till följd af en förlorad votering frånträdde sin post*. En ärad anhängare af förslaget har uttryckligen sagt, att *regeringbördan* skulle genom förslaget antagande i icke ringa mån *lättas* för Kongl. Maj:t; och han slippa att *rådpläga med mer än en person*, som ansvarade för det hela och på hvilken ärendena komme att concentreras. Andra hafva förklarat, att om en ändring sker af förste minister, — till följd deraf att *denne ej inom Riksdagen vinner anklang för regeringens politik* — så inträder ock en systemförändring i regeringen eller ett annat dess program, i det att *förste ministern skall gifva färg och hållning åt ministären* eller, enligt andra, åt regeringen. En ansedd ledamot af Andra Kammaren har sagt, att *det lider intet tvifvel att den ifrågasvarande förändringen kommer att föra oss till parlamentarismen*, men att detta vore under gifna förhållande önskvärdt; och en annan i samma Kammare, att, om förändringen skall betyda *något*, så måste det vara *detsamma*, som i andra länder, eller "att förste ministerns makt blir ungefär lika med Konungens."

Jag vill nu utgå från sådana yttranden af anhängare till förslaget — hvarpå exemplen lätt kunde mångdubblas, — som de nu anförda, om hvad de sjelfve anse såsom följder af förslaget antagande, jemte och utöfver de såsom motiver anförda, — yttranden, som alldeles icke äro att anse såsom hugskott, utan fastmer hafva all sannolikhet för sig, då de bekräftas af den erfarenhet vi hafva från andra länder, i hvilka en sådan minister finnes, som den nu ifrågasatte. Förutsatt, alltså, dessa nu omnämnda följder: hvad innebära och medföra de i afseende på statskicket i det hela? Och mitt svar blifver: de innebära utan fråga införandet af det parlamentariska styrelsesättet. Med fullständig visshet kan väl ingen i detta hänseende draga konsekvenser, af det skäl, att i förevarande fall statsutvecklingen ej beror ensamt af lagarne, utan derjemte af en faktor, som vi icke på förhand känna, nemligen de handlande personerna, som skola förverkliga lagarne, och under deras händer kunna följderna af de sistnämnda blifva olika. Under sådant förhållande återstår att sluta dels från allmänna psykologiska grunder, dels ur erfarenheten från andra länder med likartade institutioner, eller tider då sådana funnits hos oss. Men man måste hålla sig till *allmänna* psykologiska grunder, icke döma efter förhållandena, sådana de gestaltat sig under tider, då utomordentliga män uppträdt, t. ex. under Gustaf II Adolf och Axel Oxelstjerna, ja icke ens under Kejsar Wilhelm och Bismarck. Sådana män födas icke en gång på hvart århundrade, sådana förhållanden, som under dem, få derföre icke tagas såsom allmän måttstock. Om vi sålunda se på utvecklingen under vanliga förhållanden och undersöka, hvad en förste

ministers utnämmande till regeringens främste ledamot då betyder, står detta för hvar och en dels att läsa i motiven vid den diskussion, som förut förts i frågan, dels ock att se af analogierna i andra länder, der en sådan minister finnes. Han skall gifva färg, gifva system och riktning åt regeringen och dess politik, har man sagt, och så sker det äfven i andra länder. Detta ligger i att han är *utnämnd* till förste minister. Nu blir frågan, hvilka medel och vilkor han eger för att *förverkliga* och *qvarhålla* den uppgift, han genom sitt utnämmande till förste Statsminister sålunda fått sig uppdragen? Att dessa medel och vilkor kunna vara flera, och olika, medgifves gerna. Men derom äro inga tvifvel, att det viktigaste och främsta vilkoret, — ett *conditio sine qua non* i detta afseende — ligger i hans ställning till Riksdagen såsom den andra statsmakten, hvars samtycke och medverkan erfordras för hans åtgöranden, deri, att han i den eger en hjälpkraft för hvad han vill genomdrifva och en mild domare för hvad han gjort. Han har genom sin utnämning makten och dess följder *de jure*. Huru skall han få den *de facto*? Jo, genom att göra sig bevågen och få en basis för sina handlingar uti den makt, som kraftigare än någon annan kan hjälpa och hindra honom i utförandet af det uppdrag, han fått sig gifvet och emottagit. Eller åtminstone — och negative uttryckt — *utan* understöd af riksdagen eller dess majoritet kan han *icke* qvarstå i den egenskap hvartill han blifvit utnämnd. Hans fåfånga, hans äre- och maktlystnad, hans intresse af att befrämja ett visst politiskt mål, ja sjelfva det *ändamål* han åtagit sig att arbeta för, allt detta bjuder honom att, såsom *medel*, i Riksdagen skaffa sig en välvillig domare öfver sina åtgärder och en kraftig hjälpare för förverkligandet af sin makt och bibehållandet af sin plats. Men genom gåfvor och gengåfvor varar vänskapen längst; han måste söka att vara Riksdagen till behag och göra dess majoritet concessioner. Huru långt i dessa concessioner skall han gå? Huru länge skall han justera och åter justera sina åsikter? Det är ett sluttande plan, och har han väl kommit in på det, är det icke lätt att sätta en gräns. — Alltså: han blir *osjelfständig* och måste bestämma sina åtgöranden och förslag ej blott med hänsyn till *saken*, utan derjemte till *intressena* hos den majoritet, det *parti*, af hvilket han stödes och, med *honom*, äfven *regeringen* och dess system, som ju af *honom* bero. Är nu detta mörka fantasier, som en sjuk hjerna gör upp? Nej, det är en beskrifning på fakta i de länder och de tider, der något motsvarande en konseljpresident och en förste statsminister funnits eller finnes. Det är icke obekant, huru Macaulay karakteriserar den engelska ministären. Det är en komité, säger han, som leder underhuset och behåller denna ledning så länge underhuset är nöjdt med chefen för densamma. I motsatt fall anställer man en votering, som ministären tappar, — och ministären afgår. Förste ministern är en *chef*, men detta endast så länge de, som valt honom, äro nöjda med honom. I motsatt fall är medlet lätt att göra sig af med honom. — Häri ligga två saker. *Hvem* representerar förste statsministern? Icke Konungen, utan majoriteten inom Riksdagen. Å andra sidan: hvad är *vilkoret* och *medlet* för erhållandet och bibehållandet af denna värdig-

Inrättande af
ell statsmini-
stersebbe.
(Förta.)

Inväntande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)

het? Att i hufvudsak vara enig med majoriteten, att vidtaga de åtgärder och de formuleringar i sina förslag, som för en sådan enighet äro behöfliga, att regera såsom en delegerad från majoriteten i Riksdagen och att iakttaga hvad hans egen frid tillhör för att behålla denna ställning. Dermed äro grunddragen till parlamentarismen gifna, och skälen har jag anfört. De ligga i sakens egen natur. Det är den kraft, som enligt erfarenheten verkar motiverande på de flesta menniskor att soutenera den ställning, de erhållit, och att därför begagna de medel, som dertill erfordras, äfven om medlen icke alltid äro de förträffligaste. Hvarje partichef är å ena sidan chef, men å andra sidan tjenare åt det parti, hvars chef han är.

Nu torde häremot invändas: är det då *illa gjordt* af regeringen att rätta sig efter Riksdagens majoritet och *kan* en regering finnas derförutan? Och, måste man nekande besvara detta, så frågas: hvad är då skillnaden mellan det nuvarande förhållandet och det ifrågasatta? Härå svarar jag, att det här är fråga om ett mer och ett mindre, ett lagom och ett för mycket eller för litet; det är icke fråga om, att ju icke regeringen måste considerera Riksdagens åsigt; det är icke fråga om despotism. Men det finnes en skillnad i förevarande fall mellan konstitutionel ärftlig monarki å ena sidan och valmonarki eller republik med president å den andra; och denna är, att i den konstitutionela ärftliga monarkin äro statsmakterna två och relativt sjelfständiga emot hvarandra, eller af hvarandra icke *mer* beroende, än som alltid är händelsen mellan två, der *ömsesidigt* samtycke fordras för vinnande af ett *resultat*. Detta åter är icke förhållandet i de båda andra nämnda statsformerna, emedan i dem den första statsmakten till sjelfva sin tillvaro beror af den andra. Kort sagdt, de skäl som anföras till den ärftliga monarkiens företråde framför valmonarkien och republiken med en president, eller nackdelarne af de sistnämnda statsformerna: regeringens vanmakt mot folket, och beroende af det herrskande partiets öfvermakt, dermed inträngandet i dess åtgärder af privata, partiintressen: dessa skäl, dessa nackdelar gälla ock en ministerstyrelse, och här i ökad grad emedan förste ministern *icke* är tillsatt på lifstid eller på bestämd tid och således utan all olaglighet *när som helst* af riksdagsmajoriteten kan afsättas.

Man säger vidare, att parlamentarismen, om den skall inträda, inträder till följd af andra och mäktigare orsaker samt att förslagets förkastande derföre till intet tjenar. Jag är i premissen enig med dem, som så säga. Jag erkänner, att det finnes många andra förutsättningar för parlamentarismen än blott den, som ligger i utnämmandet af en förste statsminister, och finnas de, då är det icke tillräckligt att endast förhindra denna. Men å andra sidan gäller regeln: *principiis obsta*. En förste statsminister är erkändt en institution, som hör till och är ett uttryck — ett ibland andra — för det parlamentariska styrelsesättet. Låt vara såsom en följd, men inom den lefvande världen är ingen följd blott följd, utan tillika grund, ingen grund blott grund, utan tillika följd. Derför: *principiis obsta* — medgif intet, som väsentligen hör till dit, äfven om det icke är den allena verkande orsaken.

Ser man åter på Riksdagen, så blifver dess majoritet vid sina beslut bunden icke allenast vid sakerna sjelfva och deras utredning, den blir äfven derved bunden af konsiderationer för förste ministern. Ty i samma mån han stöder sig på majoriteten, i samma mån blir det en hederssak för denna att höja upp honom och icke medgifva något, som på minsta vis fördunklar hans ära eller inskränker hans makt. Macaulay anmärker: *majoriteten nedvoterar hvarje förslag*, som kan vara egnadt att kasta en skugga på förste ministern. Och detta är helt naturligt. En förste minister är majoritetens representant, han är dess skötebarn och det blir derfore en ambitionssak för majoriteten att han skall hafva rätt. Å andra sidan, minoriteten vinner med oppositionen icke blott sina egna intressens framgång; med en seger vinner den äfven, att makten öfvergår i dess händer och att dess främste ledamot blir förste minister; och detta frestar äfven alla de kapaciteter inom Riksdagen, hvilka eftersträfvat en sådan plats, till att underblåsa, framkalla och skärpa oppositionen. På detta sätt framkallas hos majoriteten ett försvar af saker och förslag, icke blott för sakens skull, utan för personens tillika; hos minoriteten en opposition icke blott för sakens skull allena, utan äfven för dess favoriters och älsklingars makt och anseende, en opposition quand même. Det blir en hopblandning af hvad saken kräfvat och af personliga intressen, som gör förhandlingarne inom Riksdagen till parti-strider. Jag vill nu icke stödja mitt påstående härutinnan och om följderna häraf på erfarenheten i de länder, der parlamentarismen är importerad, t. ex. på länder, som upfunnit konstituerandet af *tre* partier, af hvilka *två* alltid äro mot regeringen och således fullt säkra om att *alltid* segra. Nej, jag skall hålla mig till det land, der denna form är inhemsk. Engelska politici och skriftställare fördölja alls icke, att den första fråga, ministären har att göra sig sjelf, är, — icke, huruvida det eller det ärendet är nyttigt eller nödvändigt att bringa på dagordningen, — utan: finnas bland de afsedda förslagen något, som kan gifva vapen i händerna på oppositionen? Och å andra sidan att minoriteten i första hand frågar sig, — icke: är det nyttigt att göra motstånd mot regeringens förslag? — utan: kunna vi göra något för att störta ministären?

Nu blir den andra frågan, — jemte den om ministärens hållning och karakter i sina åtgöranden i förhållande till Riksdagen, dennas till ministären: — kan icke regenten bilda en motvigt mot Riksdagen? Kan han icke vid den slitning om förste ministerns ställning, som sålunda kan uppstå mellan Konungen och Riksdagen, draga denne öfver till sig, kvarhålla honom såsom *sin* representant? Jag fruktar, äfven här stödd på exempel och erfarenheter, som föreligga, att det svårigen kan ske. Jag vill ställa frågan på följande sätt. Antaget att en sådan person — annan än regenten — finnes, som bereder enhet åt regeringshandlingarne, som gifver färg åt regeringssystemet, som förverkligar utförandet af och ansvarar för detta system: hvad gör då Konungen egentligen? Meningens med min fråga är icke, hvad gör han *formellt*: hör på föredragningen, underskrifver besluten. Ej heller afser jag hans *subjektiva* funktioner: att gifva nåd och nåde-

*Inrättandet af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)*

Inrättandet af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)

bevisningar. Nej, jag menar, hvad betydelse få föreskrifterna i början af vår Regeringsform, att "Konungen eger allena *styra riket* på det sätt denna Regeringsform föreskrifver" och: "Konungen förbehållet att allena *bestuta*"? Icke kunna de betyda, att Konungen bringar till enhet, gifver färg, gifver system åt regeringshandlingarne, ty det skall ju förste ministern göra. Nåväl: Konungen utnämner denne förste minister, — men till följd af dennes ställning till Riksdagen väljer han till platsen *endast* den, som har majoritetens inom Riksdagen förtroende och ingen annan, emedan ingen annan kan taga emot platsen. Han utnämner vidare de öfrige statsråden. Ja visserligen; men utom den inskränkning, att de *ock* måste höra till Riksdagens majoritet, så förefinnes här ännu en annan. Den utnämnde statsministern skall ju gifva färg, enhet och bära ansvaret för regeringssystemet och politiken. Hvad är då rimligare och naturligare, hvad mera enligt med det faktiska förhållandet i länder med parlamentariskt styrelsesätt, än att förste ministern säger: Skall jag göra allt detta, så begär jag, att desse och inga andra blifva ministrar? Och så framt Konungen vill stå fast vid den skedda utnämningen af *honom*, den förste ministern, blifva de öfriga utnämningarne af endast formel betydelse. Är nu ministèren tillsatt, så tillkommer det densamma att inför Konungen afgifva underdåniga råd; men de gifva dessa råd *sådana*, som gör för dem sjelfva möjligt att gentemot Riksdagen stå qvar såsom ministrar och genomdrifva Konungens beslut, och dervid blifver det då i sjelfve verket förste ministern och icke Konungen, som dikterar besluten, efter riksdagsmajoritetens vilja, — så framt icke Konungen vill antingen upplösa Riksdagen, efter hvars majoritet ministern vid sina råd måste rätta sig, eller afskeda sin ministèr. Detta är det band på Konungen, som verkar så starkt, att det i alla vanliga fall blir ett moraliskt tvång för honom.

De skäl, jag nu sökt påpeka, på grund af hvilka det föreliggande förslaget, enligt mitt förmenande, skall medföra parlamentariskt styrelsesätt, om det antages, och detta i fullkomlig enlighet med hvad som inträffat på andra ställen, äro naturligtvis lika många skäl för mig att yrka afslag å förslaget. Men dertill kommer ännu ett skäl, det nemligen att i hvarje monarki med parlamentariskt styrelsesätt äro, enligt hvad jag påstår, grundlagsbestämmelserna *fiktiva* d. v. s. verkligheten i en sådan stat är en annan, än den som så benämnas i befintliga grundlagar. Riksdagen är icke den andra statsmakten. Riksdagen är i alla vanliga förhållanden, i verkligheten den första och enda statsmakten. Ministrarne äro icke Konungens embetsmän. De äro majoritetens inom Riksdagen ledare och såsom pris härför majoritetens tjänare. Konungen är icke den, som allena styr och beslutar enligt grundlag. Han är i sjelfva verket icke annat än en politisk dekoration. En sådan olikhet mellan lagar och den verklighet, som af dem skall regleras, verkar förvirrande vid alla försök att utreda skälen till befintliga brister och söka afhjelpa sådana. Botemedlen skola bestå i förändring af de positiva lagarne; men verkligheten lyder ej dessa,

lagarne och verkligheten utveckla och gestalta sig jemte och oberoende af hvarandra. Dermed blir det onda, som skulle hjälpas, lagligen oåtkomligt. Man har sagt, att för bibehållande hos oss af Konungens makt äro våra grundlagar en tydlig och säker garanti. Jag kan icke dela denna förhoppning. *Hvarje* grundlagsbud *kan* sjunka ned till en form, utan kraft och innehåll. Och om jemte de grundlagsbud, som för närvarande bestämma hvad Konungen eger för makt, komma andra, som bestämma, eller af hvars bestämmelser följer en makt hos ministären och dess representant, större än den, de hittills innehaft, så blifva dessa nya bestämmelser en tolkning och en begränsning af uttrycken: "Konungen allena styr" och "Konungen allena beslutar." De betyda då: han sätter en kunglig namnstämpel på hvad Riksdagen beslutar.

Jag har slutligen mot det anförda förslaget den anmärkning att framställa, att det system, det kommer att hos oss införas, hos oss *icke* är *inhemskt*, utan det är en vara importerad från ett land, der detsamma såsom inhemskt kan vara lämpligt. Här är det i denna stund främmande för nationens medvetande; och ser man på historien, skall man finna, att Sverige har varit lyckligt under sina konungar, i samma mån som desse hafva stått i omedelbar beröring med folket, utan några mellanhänder och utan någon mellanmakt. Sverige har visserligen också varit många gånger olyckligt under sina konungar och till och med gjort större materiella förluster och varit i större nöd än under en mer eller mindre utbildad herre-regering. Men dessa materiella förluster och denna nöd hafva icke varit åtföljda af känslan af skuld, förödmjukelse och nesa, och därför hafva de stora olyckor, som vållats genom monarkernas oförstånd, burits med lugn, ja! till och med med hängifvenhet af folket. Icke så under herre-regeringar, som vi haft.

I betraktande af detta förhållande och då jag är öfvertygad om att följden af detta förslags antagande skulle blifva parlamentarism och ministerstyrelse, är min åsigt naturligtvis den att förslaget icke bör godkännas; och detta i korthet därför att det skulle medföra alla de olägenheter, som en valmonarki och en republik hafva med sig. Men just därför att så är, har jag frågat mig, om det då icke finnes något *annat* medel till att ernå det högst viktiga mål, som afsetts af den ärade motionären, någon *annan* grundlagsförändring, som kunde medföra samma *goda* resultat, som han med det nu afgifna åsyftat: större enhet, samt derigenom större makt och anseende åt regeringen. En högt aktad talare i denna Kammare, som vid senaste riksdag gick mera i detalj beträffande påvisandet af vigten och behovet af enighet inom ministären, anmärkte, vid undersökning om vilkoren därför, att en sådan enighet vore synnerligen nödvändig inom en institution, som grundlagen icke känner, men som faktiskt finnes, nemligen statsrådsberedningen. Der är det viktigt, sade han, att en gemensam och grundlig utredning af ärendena skett, emedan konungen icke kan genomtränga alla möjliga mål, som för honom föredragas, och därför nödvändigtvis måste ega visshet om att dessa mål blifvit i den förberedande behandlingen så grundligt skärskådade att åtminstone fler-

*Inrättad af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)*

Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)

talet af Statsrådets ledamöter pröfvat och godkänt desamma. Det är vidare nödvändigt, yttrade han, för den kollektiva ansvarigheten inom Statsrådet, så att den nödfallsutväg, som består i afgifvandet af reservationer, icke alltför ofta behöfver anlitas. Jag ser, fortsatte han, en bland de största fördelarne i förslaget deri, att på *detta* sätt genom statsministerns enhet inom konseljen skulle befordras och blifva rådande i högre grad än för närvarande synes vara förhållandet. Detta framkallar den frågan: om i grundlagen intoges stadganden dels angående statsrådsberedning och dess åligganden, dels ock derom att konungen egde att utnämna en af Statsrådets ledamöter till chef i denna statsrådsberedning: skulle icke derigenom det åsyftade målet uppnås? Det ligger, enligt min åsigt, en stor skilnad emellan utnämmande af en statsminister och utnämmande af en ordförande i en institution, som har till uppgift den *förberedande* handläggningen af de ärenden, som sedermera i Statsrådet af konungen *afgöras*. Vidare och för det andra är det en betydlig skilnad emellan nämnda tvänne grundlagsstadganden deruti att det vid det senare blefve en bestämd begränsning af ordförandens uppgift och befogenhet, utöfver hvilken det icke funnes någon grundlagsenlig möjlighet för honom att sträcka sin makt.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag för min del värdsamt anhålla om proposition på afslag af förevarande förslag.

Herr Wallenberg: Af den förste ärade talarens yttrande känner jag mig desto heldre uppkallad som han behagade klandra de motiv, som blifvit anförda för motionen, och sökte vederlägga dem. Främst bland sina invändningar har han ställt den farhåga, som synes vara mer eller mindre allmänt spridd, nämligen för *parlamentarismen*. En hvar måste likväl inse att den nu ifrågasatta reformen icke leder till parlamentarism, äfven om den skulle leda till *ministerstyrelse*, hvilket icke är detsamma som parlamentarism utan något helt annat. I vissa länder finnas båda delarna, i andra länder blott endera, eller ministerstyrelse, hvilken kan ega tillvaro utan parlamentarism, ja till och med utan nationalrepresentation.

Men hvad är då *parlamentarismen*, som man afmålar såsom något så fasaväckande? Det parlamentariska styrelsesättet består deruti att partigrupperingarna bestämmas efter några få stora hufvudfrågor. När en eller flera sådana hufvudfrågor omfattats af en majoritet inom representationen, då stöder samma majoritet den regering, som arbetar för att föra dessa frågor framåt. Minoriteten gör opposition ända till dess, genom regeringens missgrepp, genom förändring i allmänna tänkesättet i landet eller genom nya val, den förut varande minoriteten råkat blifva majoritet, hvaraf följer att den dittills varande regeringspersonalen afträder, för att lemna rum åt den fordna minoritetens ledare. Det finnes blott ett enda land, der parlamentarismen vunnit allmänt erkännande, och det är England. Der betyder den att majoriteten inom parlamentet och regeringen måste vara öfverens; det ligger i naturen af detta styrelsesätt. För öfrigt fordras ovilkorligen att icke "en hvar får hafva sitt hufvud för sig", då man tillhör ett

riksdagsparti. Det fordras också att regeringen icke får fördraga att tappa en votering i någon fråga af betydighet, hvarom regeringen gjort framställning.

Inrättande af
ett statsmini-
stersensbete.
(Forts.)

Nu frågar jag om någon med kännedom om våra förhållanden har anledning att tro det, inom en ej aflägsen framtid, här skall uppkomma en majoritet, bestående af så trogna anhängare till några få politiska frågor, att de afhålla sig från att vid något enda tillfälle uttrycka sina individuella åsikter angående en regeringens framställning? Det finnes visserligen exempel på partigrupperingar, som sluta sig omkring stora intressen, såsom t. ex. skattefrågor, jernvägsfrågor och annat; men de, som hålla ihop i sådana frågor, afsäga sig alldeles icke sina enskilda åsikter i andra förekommande frågor.

Skulle nu hvad här blifvit anfördt, såsom parlamentarism, blifva upphöjdt till grundsats vid behandlingen af allmänna ärenden; eller skulle en ministär aldrig kunna förlora en votering utan att genast afträda, så fingo vi åtskilliga ministèrombyten under hvarje riksdag. Det är alldeles solklart att parlamentarismen, som från motsatta sidan blifvit framsteld såsom en skräckbild, är så långt ifrån att vinna inträde i det svenska representationssättet, att jag betvivlar att, äfven om vi skulle önska densamma, någon af dem som nu deltaga i våra förhandlingar får se parlamentarismen gillad och uppburen af någon riksdagsmajoritet. Men änskönt vi icke hafva någon parlamentarism, torde det icke kunna bestridas att riksdagen *kan* utöfva inflytande på åsikterna vid Konungens rådsbord, ja till och med föranleda, att rådgifvare, som icke vilja åsidosätta all grannlagenhet, afträda, när de hunnit öfvertyga sig att de icke kunna påräkna något annat stöd än Konungens ynnest. Men detta är icke något nytt inom svenska statsskicket, det är till och med af äldre datum än den nu varande riksdagsordningen, men vi hafva derföre visst icke ett parlamentariskt styrelsesätt. Alla försök att anse ministèren såsom någonting oberoende af nationalrepresentationen, kunna möjligen gå till en tid, men erfarenheten har visat att det för dem, som sitta vid Konungens rådsbord, icke går an i längden att sätta sig öfver representationens vilja och önskningsar. Farhågan för parlamentarismen, äfven om denna farhåga egde någon grund, synes mig icke böra utgöra ett hinder för bifall till den nu föreslagna förändringen; ty just de, hvilka befara parlamentarismens inträngande, böra sluta sig till den nu föreliggande reformen, emedan rådkammaren otvifvelaktigt kommer att vinna i styrka genom att åt "sin främste ledamot" få tillerkändt en klarare ställning.

Den förste ärade talaren ansåg icke nödigt att någon bland Konungens rådgifvare skulle ställas framför de öfriga. Men jag finner i Grundlagen tydligen stadgadt, att det finnes en *primus inter pares*, ehuru valet af densamma blifvit så begränsadt för Konungen, att han dertill måste utse den, som derjemte eger specialkunskaper att vara chef för Justitiedepartementet; och det är denna olägenhet jag jemväl afsett att undanröjda med ifrågavarande förslag.

Den förste ärade talaren säger sig icke finna olämpligt att föredragande statsrådet förer ordet i de preliminära öfverläggningar, som ega rum under benämning af "statsrådsberedningen". För min del

Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)

har jag alltid funnit olämpligt att den föredragande förer ordet, ty skall någon öfverläggning ega rum måste någon annan än den som är föredragande vara ordförande. Detta synes mig så enkelt och klart att någon tvist derom icke borde uppkomma. Det ligger också vikt uppå att icke hvar och en af departementscheferna anser sig helt och hållet oberoende af hvarandra, och därför är det nyttigt att någon innehar främsta platsen, för att de öfriga må kunna rådföra sig med honom, utan att derigenom behöfva anse sig förödmjukade. Någon måste också hafva en överblick öfver det hela och följa ärendenas gång med uppmärksamhet, utan att behöfva fördjupa sig i detaljer, hvarmed flertalet af departementscheferna tyvärr äro öfverhopade.

Den ärade talaren har yttrat att jag från sjölifvet hemtat förkärlek för "en second", och att jag lagt för mycken vikt vid att hvarje chef bör ega sin second. Jag bekänner gerna att jag från sjölifvet har många minnen, som jag omfattat med förkärlek, och mången erfarenhet, som varit rätt god att tillämpa på land, och såsom *en* bland dem räknar jag att jag lärt mig inse att hvarje chef bör hafva sin second. Det bidrager till sammanhållningen. Huru ser det ut när sammanhållning saknas inom en styrelse? Väl har den förste talaren prisat den sjelfständighet, som hvarje medlem af Konungens råd nu åtnjuter, och som inför riksdagen finner sitt uttryck i form af *reservationer* mot fattade regeringsbeslut. Mig synes det lämpligare att meningsskiljaktigheterna göra sig gällande i Kamrarne, men icke i kabinettet, ty der bör enighet råda, såvida styrelsen skall handhafvas med kraft och framgång. På sjön lär man sig att hålla tillsammans, att icke göra små saker till stora, och att icke fördjupa sig i detaljer. Meningsbrytningarna må slitas i Kamrarne; men jag beklagar det kabinettet, der ledamöterna måste sitta och skriva reservationer, för att anses bevara sin sjelfständighet.

Eftersom den ärade talaren erinrat mig om sjölifvet, tillåter jag mig ur mitt föreställningssätt anförä ännu en bild. *Om* i en framtid parlamentarismen vinner insteg här, så går det icke an att sju departementschefer styra hvar sin kurs, ty då löper statsskeppet fara att komma ur kursen och lida skeppsbrott! Denna liknelse hoppas jag icke må för någon befinnas otydlig. Splittring försvagar och är lika farlig inom regeringen som inom hvarje annat samfund, der samverkan erfordras, för att kunna uträtta något gagneligt.

Man säger om det framlagda förslaget att "det kunde tarfva redaktionsförbättringar". Det är väl möjligt, men detsamma kan sägas om alla förslag, och anmärkningen borde åtföljas af någon bevisning att verkliga brister finnas uti förslaget. Men befinnes detsamma oförtydligt, och kunna icke missuppfattningar uppkomma om beskaffenheten af den nya föreskrift detsamma innebär, så tror jag icke att en så viktig fråga som denna bör tillbakavisas, blott därför att samma föreskrifter kunde inskrivas i grundlagen medelst andra möjligen lämpligare ordalag. Man torde böra besinna att en behagligare tidpunkt än den närvarande svåriligen kan väljas, för att genomföra denna reform. Den kan icke nu sägas vara riktad mot några personliga förhållanden, utan afser endast att förekomma en splittring, som kan

blifva olycksbringande, och en repetition af det som har egt rum, men för närvarande icke eger rum. Det är just med afseende på för handen varande förhållanden som man icke för små betänkligheter bör undanskjuta en stor fråga, blott för att ånyo upptaga den och behandla den under tre à fyra år, innan den kommer så nära sin lösning som nu.

För dem af Kammarens ledamöter, som i år för första gången deltaga i våra förhandlingar, tillåter jag mig rekapitulera, att denna fråga vid 1868 års riksdag förekom i sammanhang med förslag om ett nytt statsdepartement, hvilket allt afslogs af Första Kammaren. Vid 1872 års riksdag förekom den ånyo och blef då förklarad hvilande med 45 röster mot 42; men vid 1873 års riksdag blef densamma afslagen med 55 röster mot 52. År 1874 förekom den åter i sammanhang med fråga om ett nytt statsdepartement, men afslogs äfven då af Första Kammaren. Häraf finner man att frågan utgjort föremål för många och mogna öfverläggningar och att Kammaren tydligt uttalat sig i den riktning att denna fråga *icke* behöfver eller bör sammanlänkas med frågan om ett nytt statsdepartement, som jag för öfrigt anser alldeles öfverflödigt, ehuru man icke torde sakna anledning önska en bättre fördelning emellan statsdepartementen af de ärenden, som af dem skola handläggas. Vid 1875 års riksdag väcktes af mig frågan i all sin enkelhet och blef då af denna Kammare förklarad hvilande med 83 röster mot 28. Deraf synes att dessa åsigtter gjort omisskänneliga framsteg, och jag hyser den förhoppning, att de, som för första gången nu deltaga i afgörandet, men säkerligen länge med uppmärksamhet följt frågans gång, icke må genom ett afslag nu undanskjuta densamma, blott för att vid ännu flera riksdagar få deltaga i frågans behandling. Lika illa vore om det bifall jag förutsätter skulle lemnas af en obetydlig majoritet, ty då skulle man uppbjuda alla krafter för vinnande af uppskof genom Konungens *veto*, och också detta i förevarande fall endast vore att betrakta såsom *suspensivt*. Detta vore emellertid stor skada, ty vi hafva icke framtiden i våra händer.

Den ärade talaren anmärkte särskildt mot motionären att han "betviflade dennes månhet om konungamakten, emedan motionären vid ett föregående tillfälle velat beröfva Konungen ett af hans prerogativ". På detta yttrande anser jag mig böra svara, äfven om jag skulle komma att tala om saker, som icke tillhöra ordningen för dagen. Jag har aldrig velat beröfva konungamakten något af dess prerogativ, ty jag anser det icke såsom något prerogativ för Konungen att behöfva utse Talmän i Riksdagens Kamrar. Deremot har jag ansett och anser fortfarande att de representativa församlingar, som hafva till uppgift och befogenhet att fatta beslut, som angå rikets väl eller ve, äfven kunde anförtros att välja sina egna ordförande; och säkerligen skulle konungamakten ingenting förlora derpå.

Vid ett annat tillfälle då de, som företrädesvis göra anspråk på att vara konungamaktens vänner, förordade en nedsättning i anslaget till Första hufvudtiteln, hvilket gjordes såsom man sade för att genom en kompromiss bibehålla för framtiden det sålunda reducerade anslaget,

*Inrättande af
ett statsmini-
sterseembete.
(Forts.)*

Inväntande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)

uppträdde jag deremot, emedan man ville kompromettera det rätta, och Kammaren icke borde låta något sådant komma sig till last.

Slutligen har den ärade talaren antydt att man ju så godt först som sist kunde "här införa den Nord-Amerikanska konstitutionen". Jag har varit tillräckligt länge i Förenta Staterna och känner deras konstitution allt för väl, för att aldrig med min röst bidra till dess införande här i landet; men just emedan mig, som i många år deltagit i de offentliga förhandlingarna, icke kan föras till last att hafva med ord eller handling deltagit i något, som afsett att förringa konungamaktens ställning; och just emedan jag anser det konstitutionellt monarkiska styrelsesättet vara det lämpligaste för Sverige, har jag kommit till den öfvertygelse att Konungen bör ega rätt att till sin statsminister och främste ledamot bland Konungens rådgifvare, kalla den han dertill finner lämpligast, utan att samma person nödvändigtvis behöfver vara chef för Justitiedepartementet; hvarföre jag nu också anhåller om proposition på bifall till det föreliggande förslaget.

Grefve Hamilton, Henning: Jag vill icke neka, att jag, med ett visst obehag uppträder i förevarande fråga, då jag under enskilda samtal erfarit, att jag rörande densamma är af olika mening med kanske flertalet af dem, med hvilka jag i allmänhet öfverensstämmar. En riksdagsman, som vill uppfylla sin pligt, kan likväl icke på grund af ett sådant förhållande anse sig berättigad att icke öppet uttala sin åsigt, och jag anhåller derföre att med några ord få angifva de skäl, som föranleda mig att rösta för det hvilande förslagets antagande.

Jag vågar icke upptaga Kammarens tid med en granskning af föregående talares yttranden, men det finnes på det politiska området vissa uttryck af den vikt, att, så vidt man icke är öfverens om deras betydelse, man svårligen kan komma till en öfverensstämmelse i sak. Jag föranledes häraf yttra, att ehuru jag, i likhet med en föregående talare, anser att det i ett land icke kan finnas mer än *en* statsmakt, jag icke kan dela hans åsigt att denna representeras af *Riksdagen* allena. Statsmakten är visserligen blott en, men finnes, efter min uppfattning, hos *Konungen* och *Riksdagen* gemensamt. Vore den hos *Riksdagen* allena, och *Konungen* begagnade sin grundlagsenliga rätt att upplösa *Riksdagen*, skulle vi för tillfället sakna all statsmakt, hvilket den ärade talaren väl icke anser möjligt. Statsmakten finnes icke heller hos *Konungen* ensam, emedan *Riksdagen* kan, i vissa fall, fatta beslut, som blifva gällande utan *Konungens* medverkan. Det är dock naturligt, att statsmakten, då *Riksdagen* icke är samlad, utöfvas af *Konungen* allena.

Detta i afseende på betydelsen af ordet statsmakt. Under öfverläggningen hafva emellertid förekommit tvenne andra ord, om hvilkas rätta mening man icke synes vara enig, nämligen *ministerstyrelse* och *parlamentariskt styrelsesätt*.

Hvad angår frågan om ministerstyrelse, har den med den nu föreliggande grundlagsförändringen alldeles intet sammanhang. Der ministerstyrelse finnes, ega de särskilda ministrarne att i vissa och ganska viktiga fall besluta med den makt, som hos oss tillkommer *Konungen*

ensam, och i hvilken ingen förändring sker derigenom, att en bland Statsrådets ledamöter af Konungen utses att vara den främste. Statsråden hafva ingen annan makt, än den som ligger i deras pligt att inför Konungen till protokollet uttala sin mening, eller den han för särskilda fall vill åt dem uppdraga. Ett värn mot hvarje försök till en ministerstyrelse finnes också hos oss i Statsrådets gemensamma ansvarighet, hvilken icke medgifver en utvidgning af de särskilda departementschefernes makt. Svårare är att skarpt definiera det parlamentariska styrelsesättet, emedan detta uttryck icke hos alla författare har samma betydelse. Man kan dermed mena det förhållande, då regeringen mera eller mindre är beroende af Riksdagen icke blott i fråga om ledande grundsatser, utan ock i afseende på valet af Konungens rådgifvare. Begreppet kan visserligen också utsträckas derhän, att Riksdagen i sjelfva verket är allena beslutande och regeringen blott en verkställande myndighet, men då begagnas i allmänhet hellre uttrycket *styrande parlament*, och mot införandet af en sådan styrelseform hoppas jag att vi hafva tillräckliga medel att kämpa.

Då jag nu öfvergår till sjelfva hufvudfrågan, kan jag i största korthet beröra förslaget formela brister, vid hvilka jag icke tror synnerligt afseende böra fästas. Den anmärkningen att det vore oegentligt, att statsministern angifves såsom innehafvande rikets högsta värdighet, — något som ju rätteligen tillkommer Konungen — må vara befogad, men drabbar lika nu gällande 34 § Regeringsformen, der samma stadgande förekommer med afseende på de båda nuvarande statsministrarne. Mot hvad som blifvit sagdt derom, att af statsråden endast de tre konsultativa tillagts denna titel, får jag till en början erinra, att i nu gällande 6 § Regeringsformen endast chefen för Landtförsvarsdepartementet uttryckligen blifvit kallad statsråd, samt vidare hänvisa till §§ 8 och 34, af hvilka det torde vara tydligt, att jemväl de öfriga departementscheferne hafva samma titel.

Mot det hvilande förslaget hafva i öfrigt egentligen tvenne väsendtliga anmärkningar blifvit framställda. Den första är, att statsministersembetet är en utländsk inrättning, hvilken man utan all nödvändighet vill hit importera och söka inympa på våra svenska förhållanden. I någon mån kan väl detta vara sant, ehuru den ställning förslaget gifver åt statsministern alldeles icke motsvarar den, som innehafves af en chef för konseljen i England, der man kan säga, att styrelseformen endast *kallas* monarkisk, men i sjelfva verket är republikansk med en ärftlig president. Icke heller motsvarar den förhållandet i åtskilliga andra länder, der det finnes en institution, som med konungens rätt afgör åtskilliga regeringsärenden, och der den förste ministern vanligen, under benämning af konseljpresident, är ordförande. Men äfven under antagande, att det vore en utländsk vara, som det hvilande förslaget afser att införa, tager jag mig friheten erinra derom, att hela vårt nuvarande statsskick är tillklippt efter utländskt mönster. Vår representation är i hufvudsaken en efterbildning af det tvåkammarsystem, som finnes i andra länder, och hvars fördelar man ville tillägna sig, då vår forna representation kräfd en förändring. Vid sådant förhållande synes det mig hafva varit skäl att tillse, om icke

*Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)*

*Inrättande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)*

i utlandet fans något mera att derifrån hemta, något som med det vi redan tagit stod i sådant sammanhang, att det med nödvändighet fordrades för en i möjligaste måtto lycklig utveckling af vårt nya statsskick. Jag har vid ett föregående tillfälle yttrat och upprepar nu, att det största misstag, som enligt min åsigt begicks vid representationsförändringen, var, att man icke samtidigt tänkte på att genom en förändrad organisation af Statsrådet gifva en ökad styrka jemväl åt den kollektiva personlighet, som vi kalla regering. Man svarar kanske, att det var öfverflödigt, då vi här icke hafva ett parlamentariskt styrelsesätt. Jag skall akta mig att säga något ohöfligt mot ledamöterna i Andra Kammaren, som icke äro i tillfälle att bemöta mig. Icke heller vill jag gerna stöta någon i denna Kammare, men skulle det mot min önskan ske, är man åtminstone i tillfälle att gifva mig svar. Jag uttalar därför öppet min mening, att om i denna Kammare funnes tio män, som önskade blifva statsråd och vore dertill duglige, skulle det visa sig, att vårt styrelsesätt redan vore parlamentariskt. I våra grundlagar finnes lika litet något hinder för ett sådant styrelsesätt i ordets inskränkare mening, som det i något annat lands grundlag är föreskrifvet, äfven om det der erkännes såsom gällande. Om nu så är, att man icke i någon monarki vågat införa en representation på två kammare — framför allt icke en sådan, der karaktersskillnaden mellan kamrarna icke är större, än att den småningom fördunstar, — utan att man samtidigt sökt gifva regeringen nödig kraft, så tror jag det förtjenar att öfvervägas, om vi äro så mycket klokare än alla andra, att vi ej behöfva de försigtighetsmått, de för sig funnit nödiga. Det är från denna synpunkt jag icke ryggar tillbaka för anklagelsen att vilja i våra grundlagar införa ett utifrån hemtadt stadgande. Är blott förslaget godt, må dess ursprung gerna vara för oss främmande.

Den andra anmärkningen är vida mera djupgående, och vore jag öfvertygad om dess rättighet, skulle visserligen ingen med gladare mod än jag lägga sitt nej mot förslaget. Man säger nemligen, att den föreslagna statsministern möjligen kunde blifva så mäktig, att hans makt gjorde intrång på Konungens. Såsom chef för en konselj, som i viss mån vore beroende af Riksdagen, men kände sig understödd af denna, skulle han med detta stöd kunna af Konungen framtvinga beslut, som vore stridande mot hans öfvertygelse.

Det är visserligen sant, att en konstitutionel konung någon gång kan nödgas jemka på sin åsigt på grund af Statsrådets eller Riksdagens framställningar, och hans vishet kan pröfvas hårdt nog, då han i ett sådant fall skall fatta sitt beslut. I detta förhållande åstadkommer emellertid det föreslagna statsministersemetet ingen förändring vare sig till ett bättre eller ett sämre. Vilja vi det oakadt betrakta frågan från synpunkten af Konungens makt, lär det vara klart, att denna är stor i den mån Konungen förmår att genomföra sin vilja, denna må nu hafva sin grund i hans uppfattning af det absolut bästa, eller af det bästa som under för handen varande förhållanden kan åstadkommas. Konungen utför likväl icke omedelbart sin vilja. Statsrådet är organet för hans verksamhet, och på styrkan

af detta organ beror således väsentligen den framgång, med hvilken han kan verka. Statsrådets styrka åter är beroende, visserligen af de särskilda ledamöternes personliga egenskaper, men derjemte af deras öfverensstämmelse i åsigter, deras samverkan vid utförandet af hvad dem gemensamt åligger. Detta är icke en tom teori. Vår egen erfarenhet torde bevittna, att det icke är ett splittradt Statsråd, som beredt framgång åt Konungens till Riksdagen gjorda framställningar.

Man kan nu fråga hvad sammanhang allt detta eger med det föreslagna införandet af ett statsministersemete. I den föreliggande grundlagsparagrafen talas icke om, att eller huru statsministern skulle inom Statsrådet bilda en sammanhållande kraft. Der föreslås ju endast en förändring, hvarigenom Konungen befrias från de svårigheter, som kunna blifva en följd deraf, att Statsrådets främste ledamot för närvarande nödvändigt måste vara jurist. Ehuru denna inskränkning i Konungens valrätt icke i senare tider synes hafva föranledt några synnerliga olägenheter, är likväl dess undanrödjande redan ett skäl, som talar för den föreslagna grundlagsförändringen. Betydelsen af denna ligger dock djupare och skall utan tvifvel, om förslaget antages, blifva märkbar både för Konungen, en blifvande statsminister och Statsrådets öfriga ledamöter. Justitie-statsministerns höga rang har tillkommit af historiska skäl och ger honom icke en klar ställning till de öfriga statsråden, hvilka endast frivilligt framställa honom såsom sin chef, då de finna sig vara i behof af en sådan, hvaremot, då Konungen med fritt val bland samtliga sina rådgifvare utsett en att vara den främste, hans ställning är så gifven, att någon tvekan derom icke kan uppstå. Utan att grundlagen säger ett ord derom, skall han blifva det sammanhållande bandet i Konungens råd och inom detsamma åstadkomma den eniga samverkan, som är vilkoret för Konungens förtroende och allmänhetens aktning.

Man har talat om statsrådets rätt att till protokollet anföra sina afvikande meningar, hvilken skulle bevisa, att grundlagen icke förutsätter någon enighet emellan dem. Jag erkänner denna rätt, men tror att dess begagnande bör ske med omdöme och varsamhet samt alldeles icke då frågan är om en Konungens framställning till Riksdagen. Skälen härtill äro, dels att en Kongl. proposition, som åtföljes af afvikande mening, sjelf lemna skälen för ett afslag, som sannolikt icke lemna obegagnade, dels att det statsråd, som anført en afvikande mening, kommer i en falsk ställning, då han antingen måste uppträda mot den regering, han tillhör, eller försumma sin pligt att vid riksdagen verka för det beslut, hvarigenom han anser landets väl befrämjas. Sannolikt blir det ett af en statsministers viktigaste åligganden att i större frågor söka åstadkomma enighet bland rådgifvarne, men ock att, der en sådan icke kan vinnas, verka derhän att den ledamot, som icke kan instämma i Konungens beslut, inser sin pligt att icke motverka detsamma genom en reservation, utan hellre lemna sin plats vid Konungens rådsbord.

Huru hastigt förändringen, om hon antages, kan komma att verka, är ej lätt att förutse, men jag instämmer med den siste ärade talaren

*Inrättande
af ett stats-
ministers-
semete.
(Fort.)*

*Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)*

deri, att det vore särdeles lyckligt, om hon antogs vid ett tillfälle, då man kan vara förvissad, att dess tillämpning från början skulle gå uti den rätta rigningen. Jag röstade emot ett likartadt förslag, då den dåvarande justitie-statsministern förklarade sig ogilla detsamma, emedan jag ansåg oklokt att skapa en institution, som ej med förtroende omfattades af den, som sannolikt från början skulle blifva dess handhafvare. Ställningen är i detta hänseende nu en annan, och jag hoppas därför, att, om förslaget godkännes, det skall blifva tillämpadt i full öfverensstämmelse med vår Regeringsform samt bidraga att gifva regeringen ökad kraft i sitt förhållande till Riksdagen, hvars makt redan är tillräckligt stor, men hvars styrka ytterligare skall växa i den mån skilnaden mellan Kamrarne aftager. Jag röstar för bifall till förslaget.

Herr Rydqvist: Då denna fråga förekom till behandling vid sistlidne riksdag fick jag tillfälle att utförligt framhålla de stora betänkligheter jag hyser mot antagandet af den föreslagna grundlagsförändringen. Jag skall vid detta tillfälle icke förfara på enahanda sätt, helst mitt närvarande helsotillstånd icke medgifver mig att deltaga i en vidlyftigare debatt. Jag skall därför fatta mig helt kort.

Sverige har under mer än 50 år genomlevvat en frihetstid, ömklig och sorglig i åminnelse. Min fulla öfvertygelse är, att en ny sådan tid förestår oss, i fall detta lagförändringsförslag antages af Kamrarne och sanktioneras af Kongl. Maj:t. Jag vill icke med min röst bidraga dertill, att mitt fädernesland åter skall få en sådan bitter partistrid, en strid, som, efter mitt förmenande, stundar kort efter det denna grundlagsförändring undergått vederbörlig behandling och blifvit lag. På detta hufvudskäl kommer jag för min del att rösta afslag.

Herr Carleson: När detta ärende vid förra riksdagen var under Kammarens behandling befann jag mig i den ledsamma ställning, att sannolikt icke det mest omsorgsfulla val af ord skulle kunnat hindra en oriktig utläggning af desamma. Tiden hade derjemte vid nämnda tillfälle varit för mig, liksom måhända för åtskilliga andra bland Kammarens ledamöter, alltför knapp för en noggrann granskning af de föreslagna omskrifningarne af fjorton grundlagsparagrafer, och kort efter det öfverläggningen börjat, blef jag bortkallad i ett ärende, som icke tålde uppskof. Vid sådant förhållande trodde jag mig endast böra från min plats såsom ledamot af Kammaren tillkännagifva, det jag för min del icke hade något att invända mot förslaget, i hvad det afsåg upphäfvandet af rangordningen för Statsrådets ledamöter, men hyste betänkligheter i afseende å det ifrågasatta konseljpresidents-embetet och förmenade förslaget vara så afiattadt, att det icke kunde eller borde antagas, enär, om man, på sätt Konstitutions-Utskottet hemställt, afskaffade justitie-statsministerembetet, under det i Riksakten fortfarande bibehölles stadgandet att justitie-statsministern skulle vara svensk ordförande i interimregeringen, kunde lagligheten af hvarje från denna regering utgående beslut, som berodde af svenske ord-

förändens utslagsröst, blifva tvifvelaktig, så snart chefen för svenska Justitie-departementet icke vore statsminister.

Huruvida utslagsrösten i unionsregeringen tillkomme chefen för svenska Justitie-departementet eller den, som för tillfället råkar att hafva främsta rangen i svenska Statsrådet, borde hvarken för svenske eller norske män vara likgiltigt, och det tillkommer icke Sverige ensamt att tolka och utlägga Riksakten. Denna anmärkning ansågs likväl icke förtjena uppmärksamhet, och tydningen af våra egna lagar bör visserligen för oss vara underkastad vida mindre svårighet än tydningen af unionsfördraget. Jag skulle nu mycket misstaga mig, om någon som helst anmärkning mot Konstitutions-Utskottets förslag inverkade på utgången; men då jag, för min del, icke kan underlåta att påyrka förslaget förkastande, är jag skyldig att närmare, än förut skett, angifva mina skäl. Till en början tillåter jag mig då att förnya den erinran, som nyss blifvit gjord, att när man talar om justitie-statsministern såsom Statsrådets främste ledamot, är det ett talesätt, som icke stöder sig på grundlagen, hvilken ställer begge statsministrarne jemte hvarandra liksom för att aflägsna föreställningen, att någondera af dem är Statsrådets chef eller konseljens president. Då Utskottet föreslagit, att statsministern skall i grundlagen förklaras vara Statsrådets främste ledamot, har det velat tillskapa en konseljpresident, förmenande sig derigenom gifva styrka och sammanhållning åt Konungens råds-kammare samt skydda och upprätthålla den ställning, som tillkommer Konungen. Men den ställning, som efter ännu gällande grundlag tillkommer Konungen, är den att, i enlighet med Regeringsformen, *allena* styra riket, och att Konungen skulle dervid skyddas och upprätthållas genom en mäktig råds-kammare, har vår politiska historia vederlagt. Jag medgifver emellertid, att i viss mening är styrka och sammanhållning inom Statsrådet önskelig; men detta önskningsmål får icke med säkerhet antagas uppnås derigenom att i grundlagen anbefalles, att en statsminister med rang och namn af Statsrådets främste ledamot tillsättes. Viljan och förmågan att vara den ledande och sammanhållande kraften i Statsrådet skapas icke med ett namn eller en rang; och det behöfves hvarken det förre eller den senare för att göra sig gällande. Detta har visat sig i Sverige och äfven i England, hvilket land är det enda, hvars författning hunnit den ålder, att vi från henne kunna hemta undervisning om annat än hvad vi böra uudvika. Hos oss hafva faktiskt konseljpresidenter framträdt, när omständigheterna tillåtit att finna dem och något grundlagsbud derom har icke behöfts. I England, der sedan gammalt finnes en rådspresident i den så kallade lord president of the privy council, men der den verkliga konseljpresidenten, eller the premier, är first lord of the treasury, har den senares egenskap af kabinettschef uppstått vid sidan af författningen, som icke känner till denna egenskap. Åtskilliga andra statsförfattningar af vida yngre datum än vår hafva upptagit konseljpresidentsbefattningen; men från de länder, der dessa författningar finnas, är icke svårt att hemta bevis på, att en konseljpresidents ut-

*Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)*

*Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)*

nämmande icke är någon borgen för styrka eller sammanhållning inom Statsrådet. Ett slående bevis i detta fall kan åberopas från Holland, der det för någon tid sedan inträffade, att ministrarne fordrade af konungen, att konseljpresidentsbefattningen skulle mellan dem gå i tur och bytas om hvar 30:de dag.

Om man tänker sig, att Konungen, såsom det någon gång händt här och ofta i andra länder, skulle vända sig till en framstående politisk person med anmodan att ingå i råds-kammaren och med tillåtelse att välja Statsrådets öfrige ledamöter; men vid utförandet deraf den anmodade, såsom det lätt af en eller annan anledning skulle kunna hända, anser sig icke böra öfvertaga statsministersbefattningen, utan får den uppdragen åt en annan person, hvem blir då den verkliga konseljpresidenten, eller hvilken skulle vi då antaga vara sammanhållningsbandet inom Statsrådet? Hvad vore väl statsministern under sådana förhållanden annat än en mer eller mindre väl målad skylt? Det må medgifvas, att det kan vara tillåtet att bestå sig en sådan, men nöjet är förenadt med sannolikt ganska betydliga kostnader, hvilka skulle kunnat undvikas. Detta är likväl en småsak; mycket värre skulle vara, om statsministerns rang och emolumenter skulle blifva föremål för äflan emellan Statsrådets ledamöter eller statsråds-kandidater; och ännu sämre vore, om, hvilket icke är omöjligt, en maktlysten statsminister skulle af grundlagens bestämelse, att han är Statsrådets främste ledamot, taga sig anledning att söka tillvälla sig makten af en Major Domus. Enligt mitt förmenande kan tillskapandet af en konseljpresident genom utnämning af en statsminister, som grundlagen förklarar vara Statsrådets främste ledamot, icke vara nödigt, och om det möjligen kan visas någon gång medföra nytta, har man oftare att deraf vänta skada. Vi hafva stor sannolikhet för, att våra politiska förhållanden skola genom tillskapandet af den nya institutionen snarare förlora än vinna. För att afskaffa den, i min tanke, olämpliga rangordningen emellan Statsrådets ledamöter, hade icke behöft ändras mer än en enda paragraf i grundlagen. Om man ansett, att dervid borde beredas möjlighet till utnämmande af en statsminister för att, när sådant visade sig lämpligt, erhålla en representant för Statsrådet, hade två paragrafer behöft ändras. I stället har Konstitutions-Utskottet tillgripit den utvägen, att omskrifva 14 paragrafer i grundlagen och gjort detta på ett sådant sätt, att, enligt min åsigt, sammanhang emellan det gamla och det nya saknas i åtskilliga hänseenden, samt verkliga fel och luckor uppkommit. Så t. ex. tillåter jag mig erinra, att ehuru § 6 i Rege- ringsformen, sådan den nu lyder, talar om, att chefen för Landt- försvars-departementet är föredragande statsråd; och § 28 stadgar, att: "hvarje departementschef skall föredraga och expediera alla ären- den rörande befordringar, förordnanden, tjänstledighet och afsked till och ifrån embeten och tjänster vid de verk och stater, som under departementet höra", så innefattas likväl icke i dessa bestämmelser något hinder för hvad som hittills skett många gånger och som sker ännu i dag, att, när Konungen är i Norge och vissa statsråd äro för-

ordnade att föra regeringen i hvarjehanda ärenden, expeditionscheferne förordnas till föredragande i regeringen.

Efter den omskrifning af § 6, att "af Statsrådets ledamöter skola sju vara chefer och föredragande hvar för sitt departement", förekommer det mig som det icke skulle, utan förbiseende af grundlagens föreskrift, att den skall tydas efter ordalagen, gå för sig, att föredragande för ett departement blefve någon annan än chefen för samma departement och den icke otjenliga anordning, som hittills egt rum, att expeditionscheferne varit föredragande i tillförordnad regering, vore således overkställbar.

Uti § 26 Regeringsformen, sådan den nu lyder, heter det:

"Då justitieärenden i Statsrådet föredragas, skola, jemte justitiestatsministern och två statsråd, två af Högsta Domstolens ledamöter dem öfvervara, med den skyldighet att till protokollet sig yttra, som 9 § föreskrifver."

En följd af detta stadgande är, att de justitieråd, som i Statsrådet öfvervarit föredragningen af justitieärendena blifva såsom ledamöter af Statsrådet underkastade ansvar efter § 106 Regeringsformen, derest de skulle tillråda en lagstridig åtgärd, såsom att t. ex. i en lagstiftningsfråga råda Konungen att genom ekonomisk författning ändra allmän civil- eller kriminallag. Enligt Utskottets omskrifning skulle § 26 Regeringsformen komma att lyda:

"Då justitieärenden i Statsrådet föredragas, skola, jemte chefen för Justitie-departementet och två andra ledamöter af Statsrådet, två justitieråd dem öfvervara, med den skyldighet att till protokollet sig yttra, som 9 § föreskrifver;"

hvarigenom de justitieråd, som öfvervara nyssnämnda ärenden, skiljas från ledamöterna af Statsrådet, och då det vidare heter i § 34 Regeringsformen, enligt Utskottets förslag, att

"ledamöt af Statsrådet må icke tillika annat embete utöfva, ej heller några inkomster deraf uppbära. Justitieråd må ej tillika annat embete innehaflva eller utöfva",

föreställer jag mig, att det skall vara alldeles påtagligt, att efter den föreslagna omskrifningen man kan säga, att Regeringsformen tydligen utmärker, att justitieråden, icke må hänföras till ledamöter af Statsrådet, och att följaktligen Regeringsformens bestämmelser om statsrådsledamöts ansvarighet icke äro på justitieråden tillämpliga. För min enskilda del kan jag naturligtvis icke hafva något emot att slippa ifrån en konstitutionel ansvarighet; men såsom riksdagsman bör jag icke mindre än någon annan af Kammarens ledamöter protestera mot grundlagsändringen. I flera fall föreskrifver Regeringsformen, att ärenden böra inför Konungen föredragas af statsministern för utrikes ärendena i närvaro af någon annan Statsrådets ledamot. Det har under våra hittills varande förhållanden varit en mindre väsendtlig sak, hvilken statsrådsledamot blifvit för dessa ärenden tillkallad; men efter det man infört ett statsministersembete med bestämmelse, att innehafvaren deraf är Statsrådets främste ledamot, synes det högeligen olämpligt att låta grundlagen antyda, att åtskilliga högst viktiga ärenden kunna behandlas, statsministern ohördan.

Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)

Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)

Såsom jag förut haft äran nämna, tror jag emellertid icke, att någon anmärkning af hvad beskaffenhet som helst inverkar på sakens utgång, utan är öfvertygad, att denna är på förhand afgjord; men anser mig det oakadt skyldig påyrka afslag på Utskottets betänkande.

Herr von Ehrenheim: Då jag vid tre föregående tillfällen yttrat mig i denna fråga inför denna ärade Kammare, kan jag naturligtvis i dag icke hafva mycket nytt att tillägga. Jag har emellertid begärt ordet för att, för min del, förklara, att jag icke ändrat åsigt i frågan. Jag har bibehållit densamma uppfattningen som förut, att den föreslagna förändringen är af framstående vikt för utvecklingen af vårt statsskick.

Man har sagt, att det nya statsministerembetet icke i grundlagen skulle få sig några särskilda uppdrag öfverlemnade, och att således hela förändringen skulle vara onödig och öfverflödig. Å andra sidan har man velat läsa mellan raderna, att statsministern skulle blifva en vice konung. För min del anser jag båda dessa uppfattningar origtiga och den senare innehålla en stor öfverdrift. Statsministern kommer att blifva ungefär detsamma som under vissa tider justitie-statsministern redan har varit; men det blir en väsentlig skilnad, att grundlagen sjelf stadgar, att *en* af konseljens ledamöter verkligen skall hafva den främsta platsen inom densamma, och att det icke är uteslutande beroende deraf, att justitie-statsministern blifvit först uppräknad bland Statsrådets ledamöter.

Det är icke någonting nytt, som här är i fråga; det är ett förhållande, som med nödvändighet utbildat sig, och genom förändringen vinnes den frihet, att hvilken af konseljens ledamöter som helst kan till statsminister utses. Att en sådan bestämmelse skall gifva ökad endragt och styrka åt Konungens råd, är för mig alldeles gifvet. Att det emellertid kan gifvas förhållanden, under hvilka denna institution icke kan komma att verka, är något, hvori densamma icke skiljer sig från andra institutioner; men det är redan vackert nog, om i den föreslagna institutionen ligger en möjlighet till en större samverkan i regeringen och en större styrka hos regeringen gent emot representationen.

Särskildt tillåter jag mig att i största korthet besvara ett par anmärkningar, som här blifvit framställda. Den viktigaste skulle vara, att förändringen står i strid med Riksakten; men det har redan blifvit påpekadt och jag får upppepa, att vida mer omfattande förändringar af vår grundlag blifvit vidtagna, hvilka haft ett visst inflytande på Riksakten, utan att densamma behöft ändras. Det har alltid ansetts tillräckligt, att Riksakten kan tillämpas efter sin anda, om också vissa stadganden i densamma icke ordagrant kunna följas. Det viktigaste exemplet derpå är representationsreformen; något annat torde icke behöfva nämnas.

Vidare har blifvit anmärkt, att den förändrade omskrifningen af § 6 Regeringsformen, att Statsrådets ledamöter skulle vara *föredragande*, hvar för sitt departement, skulle innebära, att icke någon

annan kunde förordnas till föredragande, såsom för närvarande eger rum, då expeditiönscheferne förordnas såsom föredragande i tillförordnad regering. Enligt mitt förmenande gäller den anmärkningen lika mycket den nuvarande redaktionen, då det heter: "En chef och föredragande Statsråd för Landtförsvars-departementet, en för Sjöförsvars-departementet" etc. etc. Jag kan icke se, att någon förändring härutinnan egt rum.

Beträffande derefter anmärkningen, att § 26 Regeringsformen, enligt dess nuvarande lydelse, talar om "två statsråd", under det att, enligt Utskottets förslag till samma paragraf, det heter: "två andra ledamöter af Statsrådet", kan jag icke finna, att detta kan medföra någon ändring i det ansvar, som åligger justitieråden, då de deltaga i justitiekonsej. Hvad som förstås med *ledamot* af Statsrådet frångår alldeles uppenbart redan nu af § 6 Regeringsformen, då det heter, att af Statsrådets ledamöter skola *sju* vara chefer, hvar för sitt departement, etc.; en lydelse, hvarmed väl icke kan förenas att kalla justitieråden ledamöter af Statsrådet, hvad ansvar justitieråden än må hafva, då de i särskildt ärende tillkallas.

Slutligen har af samme talare blifvit anmärkt, att det nya statsministersemetet vore så viktigt, att statsministern hädaneffter borde öfvervara föredragningen af de s. k. ministeriela målen. Jag föreställer mig också, att i större och viktigare mål af denna beskaffenhet blir detta händelsen; men att det icke är nödvändigt i alla dylika mål, hvarföre det ej heller torde vara skäl att införa något stadgande derom.

Då så många talare redan yttrat sig och flere sannolikt komma att uttala sig i samma syftning, vill jag endast tillägga, att jag yrkar bifall till Konstitutions-Utskottets betänkande.

Herr Hedlund: Då jag sökt lägga grund för mitt omdöme i denna fråga, har jag nu, såsom alltid, försökt fatta frågan så enkelt som möjligt, lemmande åt andra att fördjupa sig i detaljerna. Denna enkla ståndpunkt framställer sig för mig i en något trivial, men enkel sats: Hvad är det vårt land på detta område tarfvar? Ingenting annat än en god och fast riksstyrelse! Och hvad är då riksstyrelsen i denna del? Det är i Sverige Kongl. Maj:t, icke Konungen allena, icke heller råds-kammaren, utan Konungen i och med rådet; det är Kongl. Maj:t — det är Sveriges konungamakt! Då är frågan: skall denna konungamakt blifva stärkt eller försvagad genom det förslag, som nu föreligger? Jag tror, så vidt jag kunnat döma äfven af förslaget motståndare, att man är enig derom, att konungamakten derigenom skall blifva stärkt, det vill säga, så vidt det skall leda dertill att bilda enhet och sammanhållning inom råds-kammaren. Jag lägger stor vikt på denna gemensamma ansvarighet, denna solidaritet, som består icke blott i denna partiela ansvarighet, som hvarje departementschef har, utan i den kollektiva, som hela råds-kammaren bör hafva. Välan! är det så, att genom detta förslag vinnes en stark regeringsmakt, så frågar jag mig: är det då af behof att rege-

Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)

*Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.*
(Forts.)

ringsmakten stärkes; bör man icke snarare vara rädd för att denna makt blir för stark, och bör man icke hellre såsom folkombud vara angelägen derom, att Riksdagens makt hålles i helgd? För min del önskar jag visserligen detta, men jag vill icke hafva en regerande riksdag, och en sådan uppkommer ovilkorligen af en svag regeringsmakt. Det är när regeringsmakten icke griper så in i ärendena, som vederbör, eller när den icke eger tillräckligt anseende, som Riksdagen börjar regera, i det den, för att värna sig mot konungamakten, griper in i och föreskrifver beslut i frågor om anslag samt lagstiftnings- och rena förvaltningsärenden. Det är med folkombuden på samma sätt som med delegarne i ett vanligt bolag. När styrelsen åtnjuter bolagsmännens förtroende, lemna bolagsmännen alla ärenden i styrelsens händer, om icke annat, af en "vis inertiae", en önskan att blifva qvitt besväret i detta fall. Men om styrelsen icke har bolagsmännens förtroende, så blir det desse, som utöfva kontrollen öfver styrelsen. På ungefär samma sätt gestaltar sig förhållandet emellan regeringsmakten och Riksdagen; och vilja vi icke hafva en regerande Riksdag, måste vi söka få en regeringsmakt, som är stark och enig inom sig sjelf. Detta innebär icke parlamentarism i den vanliga engelska meningen, hvilken jag icke är tillgifven, och detta icke så mycket för den omtalade svaghet, som den skulle vålla regeringen, utan för folkombudens egen skuld. Det är ur denna synpunkt, som jag icke älskar parlamentarismen, ty att hafva en ministère, grundad på majoriteten, der hvar och en måste, som det heter, i "tjockt och tunnt" följa ministären med uphoffande af sin privata mening, är för min sjelständighetskänsla sårande och motbjudande. Klart är dock, att ministären icke behöfver vara beroende af hvarje votering inom Riksdagen; men, i stort sedt, måste likväl regeringsmakten ega Riksdagens förtroende.

Det är på dessa grunder och derföre att jag icke tror, att vi få betrakta konungamakten ur annan synpunkt än såsom regeringsmakt, som jag för min del anser den väg, som här är öppnad, vara för rikets bästa både nyttig och nödvändig, hvadan jag delar deras åsigt, som röstat för bifall till den föreslagna grundlagsförändringen.

Herr Wennerberg: Då förslag till en grundlagsförändring föreligger, är det onekligen hvarje riksdagsmans skyldighet att pröfva de skäl, som för en sådan ändring äro framställda. Jag har efter förmåga sökt göra detta och har väntat mig finna dessa skäl anförda först och främst i den af Herr Wallenberg väckta motionen, vidare i Konstitutions-Utskottets memorial, sedan i den diskussion, som härom vid föregående tillfällen blifvit förd inom denna och den Andra Kamraren, samt slutligen i den öfverläggning, som föregått här i dag. Jag skall med stöd af de skäl och motskäl, som för förslagets antagande eller förkastande blifvit framställda, söka gifva grund för mitt yrkande om afslag & Konstitutions-Utskottets memorial.

Jag vänder mig först mot motionären. Skälet för antagandet af — vi må ju säga ut det rent, ty gällde det blott ordalydelsen, stode jag på motionärens sida — en grundlagsförändring, hvarigenom vårt stats-

skick skulle välsignas med en konseljpresident, är benägenheten att stärka konungamakten och angelägenheten att få enhet i konungens konselj. Båda dessa höga mål, för hvilka hvar och en bör sträfvä, tror jag dock icke kunna vinnas genom det af motionären föreslagna medel. Det väsentliga skäl, som motionären åberopat, är det, att en förstärkt rådgifvarepersonal skulle gifva ökad styrka äfven åt konungens makt, då han, såsom det heter, står öfver och utom konseljen. Detta grundskäl nekar jag. Vår svenska konung står hvarken *öfver* eller *utom* konseljen. Det heter "Konungen i högsta Domstolen" och "Konungen i Statsrådet". Konungens befallningar och expeditioner i Statsrådet äro af intet värde, derest icke kontrasignation af vederbörande föredragande finnes, och huru pass högt Konungen i högsta Domstolen "står öfver", visar sig deraf, att hans röst der gäller lika med två justitieråds. Jag har således icke skäl förmoda, att någon styrka åt konungamakten på denna väg vinnas. Jag medgifver dock, att någon gång skulle en konungs anseende, der han sjelf framstode stor och mäktig genom sin personlighet eller sitt lands stora politiska betydelse, icke obetydligt vinna, om han vid sin sida hade till "sekond" en duglig och förfaren man; men sådant hör till undantagen. Det är blott en gång, som svenska historien omtalar en Gustaf II Adolf med en Axel Oxenstjerna, och icke många andra länders historia har att omförmäla något dylikt. I ett konstitutionelt sambälle åter, der det finnes från gammalt en djup vördnad för konungen såsom sådan, han må för öfrigt vara utrustad äfven med mindre framstående egenskaper, der kan, genom en förändring sådan som den ifrågasatta, denna för samhällets väl helsosamma stämning lätt rubbas. Konungen sjelf snart känner sig fördunklad och ännu mer i andras ögon fördunklas af den vid hans sida framstående konseljpresidenten. — Hvad enigheten åter beträffar, hafva, efter min åsigt, några antagliga skäl för densammas vinnande icke blifvit af motionären framdragna. En enighet med sådana statsråd, som 4 § Regeringsformen föreskrifver, att Konungen skall kalla, infinner sig i alla vanliga fall lätt och utan påtryckning; och derom vittna statsrådsprotokollen sedan långliga tider tillbaka med sitt enahanda och nästan ständigt återkommande: "häri instämde Statsrådets öfrige ledamöter". Endast undantagsvis har man sett meningsskiljaktigheter och antagligen fullt befogade, då de ju haft sitt ursprung från "kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade" män. Kunnigheten gifver förmåga att se en sak från mer än en sida. Erfarenhet är dens, som tillkämpat sig den, den är en egendom som ej kan utbytas mot en annans, och huru ofta skiljer sig icke den enes erfarenhet från den andres! Redligheten förbjuder att qväfva eller tubba sanningen och att taga tillbaka en åsigt, då man finner, att denna åsigt omöjligen kan förtigas, utan att man gifver till spillo sin egen öfvertygelse. — Hvarje gång Riksdagen har haft den ledsamheten att se Konungens rådgifvare splittra sig i särskilda reservationer, har Riksdagen också haft tillfälle erfara, att här legat en svårlöst fråga före. Ingen har der för den yttre enighetens skull velat draga sig tillbaka från sin innersta mening. Riksdagen har oförtäckt fått se ställningen inom Konungens konselj sådan den verkligen varit, och jag

*Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)*

Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)

tror, att den deri gjort en vinst. Konungen har nu lätt att afskeda de rådgifvare, som sinsemellan icke kunna enas, och Riksdagen har också lätt att inse, då skiljaktigheterna dem emellan äro så stora, att ett samarbete är svårt eller omöjligt. Huru det skulle blifva, om den önskade enigheten åstadkommes, lemnar jag derhän, men det tror jag, att icke skulle Riksdagen få lätt att se, huru Konungens rådgifvare afgifva sina råd.

Jag ber att nu få öfvergå från motionären till Konstitutions-Utskottet, och att dervid helt och hållet få förena mig med den förste talaren, i afseende på de formela brister, som finnas i utskottets förslag. Huru obetydlig en formel brist än är, tillåter sig väl ändock icke denna Kammare att, då uppmärksamheten blifvit fästad derå, helt enkelt gå förbi densamma, enär våra grundlagar väl böra förskonas från äfven de minsta formela brister. Konstitutions-Utskottet har för öfrigt i sak förenat sig med motionären, och jag har med afseende å dess memorial icke något vidare att säga. Jag öfvergår därför till de märkligare yttranden, som vid föregående tillfällen blifvit i denna fråga uttalade. Då jag läst motionen och utskottets memorial, gjorde jag till min uppgift icke blott att läsa alla de yttranden, som i frågan förekommit, utan med särskild uppmärksamhet deras, som hafva i vårt land — och det med rätta — ett politiskt namn och anseende. Det är endast till dem jag nu ber att få hålla mig.

En af dem finnes icke mera bland oss. Hans stämman har tystnat. Den man jag här åsyftar var väl icke konseljpresident, men det gällde om honom hvad som kommer att gälla äfven i framtiden, att "vis man har lagets öra, huru lågt han sitter". Han yttrade i Andra Kammaren, då förslaget der förevar till behandling: "*Erfarenheten talar för sanningen af det påstående, att den nuvarande organisationen har varit för ändamålet tillräcklig, då den nya, som nu är föreslagen, möjligen kan hafva olägenheter, som icke så noga på förhand kunna beräknas.*" Huru han efter en dylik premis kom till den konklusionen att rösta för bifall till förslaget, begriper jag icke. Dessa ord har han emellertid yttrat, och det är för mig tillräckligt att i hans anförande se dem. Då man icke genom omständigheter, som äro trängande, är nödgad till grundlagsförändringar, och icke klart och tydligt ser det mål, till hvilket man vill, finner jag icke, huru man kan underlåta att rösta för afslag; ty högst nyttigt och nödigt måste enligt grundlagens bud det vara, som skall åstadkomma en ändring i densamma.

Jag skall nu anföra något af Grefve Hamiltons och derefter äfven något af Friherre De Geers yttrande i frågan. Den förre yttrar i afseende å nödvändigheten att inom Konungens råd vinna enhet och konsekvens: "*Detta är ej möjligt, såvida ej en vilja, en personlig öfverlägsenhet, vid vigtiga tillfällen är den ledande och trycker sin stämpel på det hela.*" Jag anser, att han häri har fullkomligt rätt. Men, huru ofta skall man väl lyckas att få en *sådan* konseljpresident, och huru nästan omöjligt för honom blir icke detta uppdrag, i samma mån som han blir omgifven af "kunnige, erfarne och redbare män!" Jag hemställer blott till herr Grefven sjelf, om han, såsom Konungens råd-

gifvare, vore villig att låta en konseljpresident trycka sin stämpel på hans statsrådsverksamhet? — *“Jag tillstyrker,”* fortsätter herr Grefven, *“icke bifall . . ., emedan jag är af den åsigten, att ett förslag till förändring i statsrådets organisation bör utgå från regeringen och ej från representationen.”* Jag hyste verkligen det svaga hoppet i dag, att herr Grefven, känd för sina konungliga tänkesätt och sin benägenhet att i hvarje fall skydda konungamakten, skulle fortfarande hafva haft en annan åsigt än motionären, derföre att jag i hans anförande vid sista riksdagen läst, att det just var på grund af förre Justitie-statsministerns yttrande i frågan, som han frångick sin förra åsigt. Förhållandet var dock det, att, då detta yttrande fälles här i Kammaren förlidet år, talade nämnde Justitie-statsminister från sin plats, icke såsom rådgifvare, utan såsom representant i Kammaren, efter det han redan ingifvit sin ansökning om entledigande från sitt statsrådsembete och under förklarande af honom, att hvad han yttrade, endast borde betraktas såsom hans egen åsigt och icke stod i något det ringaste sammanhang med hans ställning såsom Justitie-statsminister. Då står också kraften af dessa ord kvar; och hvarför skulle icke Första Kammaren vänta, att just den, hvilken det här främst gäller, ville hafva sitt ord med i laget! Har *han* väl beklagat sig öfver att hans makt blifvit försvagad? Har *han* begärt genom sina rådgifvare förut eller nu, att Riksdagen måtte förbarma sig öfver honom och gifva honom en man vid sin sida, som kan skydda honom mot en för stark folkmacht? — Det heter vidare i samma anförande: *“Det är ej möjligt för den enskilde representanten eller för Konstitution-Utskottet att genomskåda alla de omständigheter, som vid ett sådant förslag äro att iakttaga.”* Jag är af alldeles samma mening.

Den tredje framstående politiska personligheten yttrade år 1873, angående denna sak: *“På detta sätt sker icke något intrång i Konungamakten, när det öfverlemnas åt Konungen att bestämma Statsministerns funktioner och att af hela institutionen göra så mycket eller så litet bruk, som han för tiden finner lämpligt. Vill Konungen icke gifva den någon politisk betydelse, så kan han låta statsministervärdigheten, som hittills, följa något visst departement eller tillfalla den äldste inom rådet eller till och med dertill utnämna den politiskt obetydligaste.”* — Jag undrar hvad de, som verkligen tro, att någon nytta skulle åstadkommas genom införande af en konseljpresidentbefattning, skulle säga, om Kongl. Maj:t till denna befattning, om hvilken grundlagen komne att innehålla, att dess innehafvare skulle vara den främste i Statsrådet, toge den obetydligaste inom detsamma! — Skälet närmar sig mycket det argument, som användts ganska ofta, i synnerhet i den Andra Kammaren, nemligen om oskadligheten af införandet af ifrågavarande förändring. I denna Kammare behöfver jag väl knappt påpeka, huru otillräckligt för en grundlagsförändring detta skäl är.

Jag tillåter mig nu att för Eder, mine herrar, meddela en sak, som för många af denna Kammares ledamöter är väl bekant, så att icke ett ögonblick det kan misstänkas, att den icke skulle öfverensstämma med verkligheten. — Grundlagen talar väl icke om en statsrådsberedning, men en sådan finnes dock, och ingen af dem, som följt

Inrättande af ett statsministersembete.
(Forts.)

Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)

med vårt statsskicks utveckling, har annat än lofordat densamma. I statsråds-beredningen går det så till, att, vidkommande vanliga, mindre ärenden, den föredragande departementschefen i sällskap med de konsultativa statsråden öfverenskomma rörande den ena frågan efter den andra. Uppstår någon gång en allvarligare meningsskiljaktighet, tillkallas vanligen ett par af de öfrige statsråden, blaud dem oftast Justitie-statsministern, hvilken dessutom merendels sjelfmant brukar vara närvarande vid viktigare frågors behandling; och så snart en fråga af stor vikt skall diskuteras, äro alla statsråden närvarande. Vid dessa alla tillfällen är vederbörande departementschef föredragaude, och åt Justitie-statsministern öfverlemnas utan så väl ceremoni som gensägelse att vara ordförande och detta med så mycket större skäl, som han representerar det som är det viktigaste inom det lagbundna samhället, nemligen *rätten*. I all fredlighet försiggå merändels äfven dessa beredningar, och endast när principiela betänkligheter göra meningarne delade, händer det, att detta fredliga tillstånd upphör. Vid dessa tillfällen har jag dock erhållit den erfarenheten, att såväl Justitie-statsministern som ock andra af Statsrådets ledamöter *försökt* att sammanjemka meningarne och få en enighet inom konseljen. Det har väl stundom lyckats i någon mån, men ofta misslyckats. Man byter icke ord med en annan kunnig person hela timmar igenom, utan känna sig så säker om sin åsigts rättighet, att man icke kan ett, tu tre låta den förflygtigas och betänkligheterna fara. Man låter äfven sedan Konungen veta den, icke genom en annan person, utan direkt genom den olika menande. Detta är en vinst för Konungen, och en vinst för Riksdagen.

Om nu, hvilket jag, i likhet med den ärade talare, som för en stund sedan hade ordet, tager för gifvet — Konungen utau svårighet inom den nuvarande konseljen ser den man, åt hvilken konseljpresidentsbefattningen skall öfverlemnas, tron I, mina herrar, att denne man, derföre att en paragraf-förändring i grundlagen försiggått, kommer att förändra sitt väsende? Under hans humana och vördade välde kommer framdeles, såsom hittills, saken att gå sin gamla gång. Han kommer aldrig att undertrycka den enskilda meningen. Jag är äfven öfvertygad derom, att han aldrig kommer att gifva en "kunnig, erfaren, redlig och allmänt aktad" man det rådet: gå ut ur konseljen, ty vi måste hafva ett protokoll, som visar fullständig enighet inom råds-kammaren! — Således i det fallet och i alla andra dylika, der Statsrådet finge en sådan chef, måste vi medgifva att den föreslagna grundlagsförändringen icke är behöflig. Ingen förändring har skett annorstädes än i grundlagen. Allt öfrigt är sig fullt likt. — Men det finnes äfven ett annat alternativ. Det första var det nämnda, eller att grundlagsförändringen icke åstadkommer någon verklig ändring, och i så fall är den icke nödvändig; det andra är att den verkligen medför en förändring, i hvilket fall den enligt min uppfattning icke är nyttig; och jag skall nu öfvergå till detta senare alternativ. Det kommer en konseljpresident, som finner nödigt att inför Riksdagen ständigt framhäfva denna högt beprisade enighet, som Riksdagen i de flesta fall mer än väl vet, att den finnes. Nu inträffar, att konseljpresidenten

*Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)*

är af olika mening med en eller annan af sina kamrater. Han kommer då att tillstyrka dem att icke afgifva någon reservation. Detta vilja de dock göra, och blifva derföre tillsagde att afgå ur konseljen. Men då kan ju hända, att desse återopa sig på Konungen, att han delar deras mening. Konseljpresidenten kommer nu helt visst att härom hafva ett samtal med Konungen. Sjelf anser han sig icke med majoriteten böra afgå, och de andra äro icke vuxne att bilda en ny konselj. I det bryderi, som uppstår, får Konungen gifva med sig, och detta få väl äfven de stridiga statsråden göra, och inför Riksdagen briljeras med ett högst enigt protokoll, oaktadt den mening, Konungen och dessa statsråd hyst, blifvit undertryckt. Nu skulle ju likväl någon gång kunna hända, att det icke vore konseljpresidenten och majoriteten inom Statsrådet, som hyllade den rätta meningen, utan att den verkligen vore Konungens och minoritetens. Då har denna mening icke kommit inför Riksdagen. Och Riksdagen, glad öfver enigheten inom regeringen och tillbörligen respekterande densamma, då Konungen, konseljpresidenten och de öfriga nio statsråden hysa alldeles samma åsigt, låter sina betänkligheter falla, som kanske stämde öfverens med de undertrycktes, och fattar sålunda sitt beslut. Hvilken vinsten häraf skall blifva, inser jag icke. Detta må nu anses som ett fall, som måhända icke inträffar; men i allmänhet är det en gifven sak, att en enighet, som icke är bygd på gemensam öfvertygelse, är en enighet, hvilken en redlig man icke kan högt uppskatta. Det är just kunnigheten och erfarenheten, som lättast gifva anledning till grundliga meningsskiljaktigheter, och man träffar deremot oftast den stora meningslikheten hos personer, som ytligt eller för tillfället satt sig in i ett föreliggande ärende. Det är också gifvet, att mau inom kort skall försöka undvika sådan svårighet, genom att till Konungens rådgifvare använda personer, som äro politiskt liktänkande och derjemte vana att lydigt etterkomma en öfverläsne ledares vilja, samt göra det antagligt, att desse äro de egentligen duglige till de nio lägre platserna vid konungens rådsbord. För mig gäller likväl en sålunda vunden enighet icke särdeles mycket; på sin höjd så pass mycket, som då jag hör, hur, vid ett gifvet tecken, en trupp af soldater plötsligt finner det både nyttiga och nödvändiga i att ropa: "Gud bevare löjtnanten?"

Deremot tror jag, att det är af mycket stor vikt, att Konungen i sitt Statsråd har sådane rådgifvare som Regeringsformens 4:de § föreskrifver; och då jag nu kommit att vidröra denna §, får jag för min del säga, att, *om* en grundlagsändring i det nu ifrågavarande afseendet verkligen skulle af Kammaren anses behöflig, så torde denna paragraf också tarfva en redaktionsförändring; ty säkert är, att, om en konseljpresident skall betyda hvad han i andra länder betyder, då måste han omgifva sig med, så vidt möjligt, politiskt framstående män, och dessa kunna ju icke gerna tillika vara de sakkunnigaste i de olika regeringsärenden, hvori det nu tillhör Departementscheferne att vara hemmastadda. Den naturliga följden af en förändring blifver väl alltså, att man inom kort får vara betänkt på vidtagandet af en ytterligare förändring i samma riktning, nemligen införandet af stats-

Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)

sekreterare eller något dem motsvarande. Och hafva vi en gång kommit så långt, kan man mycket väl tänka sig möjligheten af att i en så organiserad regering Konungen skall nödgas låta sin mening gång efter annan vika för konseljpresidentens. Då vore vi just icke heller så långt aflägsnade från en styrelseförändring af samma betydelse som den, hvilken den bekanta namnstämpeln åstadkom.

Jag är en varm vän af en stark konungamakt. Jag finner den i våra grundlagar hägnad af flera i det syftet skrifna paragrafer; och våra grundlagar äro redigerade af män, som hade klart och tydligt för sig vådorna så väl af konungamaktens, som af folkmaktens missbruk. Det är med full rätt, som man kraftigt betonar vigten af den 57 § i Regeringsformen, som talar om svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta; ty den är grundstötet för folkmakten. Men der finnes äfven en annan §, hvars oförsvagade betydelse jag önskar att man måtte med samma styrka och ihärdighet fasthålla, och det är den, hvori det säges, att Konungen är den, som eger allena styra riket. Som vän af en stark konungamakt, kan jag nu icke annat än med en viss bäfvan se den månhet om konungamakten, som den ärade motionären lagt i dagen vid motiveringen för sitt ändringsförslag: "Timeo Danaos et dona ferentes". Och detta latinska språk vill jag använda äfven på en annan; ty jag är också en alltför varm vän af vårt nya statsskick, för att vilja hafva en konseljpresident på det skäl, som af honom blifvit anfördt, att hafva vi tagit det ena utifrån utan svensk förebild, kunna vi taga det andra med. Detta nya statsskick, som jag jente så många andra med jubel mottog, då det infördes, älskar jag och, ehuru jag med ledsnad sett dess vacklande helsa under de sista åren, skall jag göra hvad i min förmåga står för dess upprätthållande; men då vill jag icke heller taga emot presenter åt det-samma från hvilket håll som helst. Jag fruktar framför allt, att då det ännu icke är tio år gammalt, ännu icke visat sig fullt manbart, det plötsligen skall få ett för stort hufvud — jag fruktar för den engelska sjukan.

I afseende på den naturliga ordningen sakerna emellan lär oss ju erfarenheten, att först plägar det parlamentariska styrelsesättet inställa sig, och som ett barn af detta kommer sedan konseljpresidenten. Hvad vilja vi nu göra? — Här vill man hafva en konseljpresident först, och sedan det parlamentariska styrelsesättet, en "filius ante patrem". Hvar säger väl historien, att så gått till? Hvar finna vi en konseljpresident utan parlamentarisk styrelse? För öfrigt söka i afseende på denna mångomtalade parlamentarism de mest olika meningar att göra sig gällande. Den ärade motionären sjelf säger, att han hyser fruktan för densamma. För min del säger jag öppet, att jag har ingen fruktan derför; jag tror för min del, att detta styrelsesätt en gång i sinom tid skall göra sig gällande äfven i vårt land. Men belasta vi ett nytt statsskick med alla ett gammalt statsskicks både later och olater, då komma vi nog att få lida af de följder, som alltid inställa sig, om man går för hastigt till väga.

Då jag icke kunnat finna, att sådana skäl blifvit anförda för den nu föreslagna grundlagsändringen, som äro af tillräcklig vikt att böra

föranleda densamma; då jag dessutom finner, att förslaget icke är fritt från formela brister, och då jag slutligen anser att 4 § Regeringsformen, om förändringen genomföres, aldrig skall kunna tydas efter bokstaven, ännu mindre efter grundlagens anda, så yrkar jag afslag å det föreliggande memorialet.

*Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)*

Herr Hallenborg: Om jag skulle uttrycka hvad jag i detta ögonblick känner, så får jag medgifva, att det är en verklig känsla af afund mot den siste talaren för hans sällsynta oratoriska förmåga. Jag skulle önska, att äfven jag hade den; jag kunde då hoppas på framgång i det bemödande jag ville göra att inom Kammaren framkalla en mera förtröstansfull sinnesstämning i stället för den dystra, han kanske åstadkommit genom sin målning af de farliga och svåra följder, som det föreliggande förslagets antagande skulle medföra. Detta förslag innehåller dock intet annat, än att i Justitiestatsministerns nuvarande ställning af att vara, om icke de jure, så åtminstone de facto Konungens främste rådgifvare, nu skulle kunna sättas en annan medlem af Konungens råd under namn af Statsminister och Statsrådets främste ledamot. Af denna enkla förändring har man nu förespeglat oss så många och förfärliga vådor.

Den nye Statsministern skulle komma att undertrycka desse kunnige, erfarna, redlige och allmänt aktade svenske mäns mening, så att de icke skulle få lof att inför Konungen yttra densamma, enär det endast skulle blifva Statsministern själf, som till Konungen komme att frambära Statsrådets åsigter. Konungen skulle komma i ett sådant beroende af Statsministern, att vi skulle falla tillbaka i det olyckliga tillstånd, som i detta afseende utmärkte vår frihetstid och hvars karakter man brukar beteckna genom åberopande af den bekanta namnstämpeln. Och ändock, utropar man slutligen, ändock låter man Regeringsformens 4:de § stå kvar i sin nuvarande lydelse; det vore väl då så godt att ändra den också. Men, mine Herrar, det är just därför att denna § icke blifver ändrad, och ingen vill hafva den ändrad, det är just därför, att det enligt densamma fortfarande är Konungen, som eger allena styra riket och således också själf kan anvisa den ställning, som Statsministern skall intaga i hans råds-kammare, det är just därför, som man utan fruktan kan tillstyrka antagandet af det föreliggande förslaget. Jag undrar just, huru man under sådana förhållanden vill tänka sig möjligheten af att en högsint, kraftig och upplyst Konung skulle kunna beröfvas denna sin rättighet, endast därför att en medlem af Statsrådet bär namnet af Statsrådets främste ledamot, i stället för att hittills en Justitiestatsminister de facto ansetts intaga en sådan ställning. — Man har vidare velat framhålla de stora vådor med hänseende till ett väntadt inträdande af det parlamentariska styrelsesystemet, som skulle följa af den föreslagna grundlagsändringens antagande. Mig förefaller det obegripligt, att man kan tro, att parlamentarismen skulle födas i samma ögonblick och af den orsaken, att ett statsministersembete införes. Finnes sinne och lust att införa ett sådant system, då går det nog för sig, äfven om icke någon statsminister finnes; och en ärad talare på södermanlandsbän-

*Inrättande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)*

ken har visat detta så klart, att jag derpå icke behöfver spilla många ord. Detta system födes vid tillfällen, då stora politiska frågor skola lösas i ett land, då stora partigrupperingar bildas och strida om väd- det; och jag tror icke, att det i detta afseende för närvarande är någon fara för att parlamentarismen skulle hos oss göra sig gällande. För öfrigt är med vår Regeringsforms nuvarande karakter det parlamentariska styrelsesättet helt enkelt omöjligt. Med detta statskick meuas, att riksdagsmajoriteten genom sitt afgörande inflytande tillsätter ministären. Men sådant låter sig hos oss icke göra, åtminstone icke i obetingad utsträckning. Oberäknadt att, såsom jag nyss nämnde, Konungens rätt i detta afseende är skyddad genom grundlagens föreskrifter, är statsrådsemetet i vårt land så beskaffadt, att till dess utöfvande fordras åtskilliga andra egenskaper, än man i allmänhet kan förutsätta hos personer, som eljest kunde hafva lust att inträda i regeringen; dertill fordras i de flesta fall så stor embetsmannaskicklighet, att äfven den, som är aldrig så äregirig, har svårt att bestrida ett sådant embete af brist på fackkunskaper. Jag tror, att det är rättast att se denna sak i dess enkla och naturliga sammanhang, hvilket är att söka bereda Konungen en lättnad genom att befria honom från den under nuvarande förhållanden ofta inträdande nödvändigheten att till sin främste rådsledamot taga en person, som, om han också har de egenskaper, som göra honom lämplig till statsminister, dock icke kan med fördel på platsen användas, därför att han saknar den dertill erforderliga juridiska bildningen. Det är tydligt och klart, att, sedan den nya Riksdagsordningen blifvit införd, har regeringens förhållande till representationen blifvit i viss mån förändradt, och representationen måste af regeringen numera vänta något annat än ett blott öfverlemnande af propositioner; den måste vänta sig, att regeringen ådagalägger en något så när omfattande politisk blick och i de förslag, den framlägger för Riksdagen, visar sig följa ett sammanhängande politiskt system. För att dessa fordringar må kunna uppfyllas, är det nödvändigt, att inom konseljen finnes en person, som, om jag så får uttrycka mig, utgör det politiska programmet och gör, att man från Riksdagens sida vet, hvad man skall hålla sig till och hvad man har att rätta sig efter, och således också kan med tålmod och förtroende vänta på framläggande af förslag i de stora frågor, som kunna stå på dagordningen. Jag tror, att, om man vill se denna sak enkelt, skall man inse, att den föreslagna förändringen endast skall lända till lättnad för Konungen och styrka för regeringen. Jag hade föreställt mig, att den siste talaren, som under fem års tid varit ledamot af Konungens råd, skulle hafva funnit nödvändigheten af en sådan fastare enighet inom konseljen, och jag beklagar, att han i detta afseende funnit sig föranledd att med sådan skärpa yttra sig mot det föreliggande förslaget att man nästan skulle tro, att han tyckte sig se spöken midt på ljusa dagen. En annan ärad talare har yttrat, att riksaktens föreskrifter skulle lägga hinder i vägen för den föreslagna förändringen. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att förändringar i vår regeringsform förut skett, utan att man ansett sig dervid hindrad af sådana stadganden i Riksakten, som dermed stodo i beröring. Då departementalstyrelsen in-

fördes år 1840, stod ännu i Riksakten taladt om hofkanslern, och ännu talas der i 9 § om Rikets Ständer, ehuru de försvunnit ur våra grundlagar. Jag tror i likhet med flere andra talare, att det är nyttigt och rådligt, att en sådan reform som denna genomföres under nuvarande förhållanden; man måste under de lyckliga och lugna dagarne något tänka sig för, huru det kan komma att blifva under de svårare; och jag ber att få fästa uppmärksamheten på en sak, som åtminstone för mig utgör ännu ett viktigt skäl att förorda förslaget. Enligt 41 § Regeringsformen är Konung myndig vid 18 års ålder. Om det skulle hända landet den olyckan att förlora sin Konung, är jag öfvertygad, att det för den 18-årige efterträdaren, som dock, huru begåfvad han än må vara, blott är en yngling, skulle vara i hög grad betryggande att veta, att den man, som är hans främste rådgifvare, blifvit kallad till denna plats, därför att han hade de egenskaper, som företrädesvis gjorde honom lämplig att fylla densamma; och samma känsla lär väl vid sådant tillfälle vara naturlig äfven för Riksdagen och nationen i sin helhet.

Jag yrkar bifall till det föreliggande ändringsförslaget.

Herr Mannerskantz: Äfven jag anser i likhet med en föregående talare rättast att se den föreliggande frågan i dess enkla och naturliga sammanhang med den omedelbara bestämda följden af ett antagande utaf Konstitutions-Utskottets nu framställda förslag. En förändring har här blifvit föreslagen i 5 § Regeringsformen, bestående deruti att en tillsats till nämnda § skulle göras, af innehåll att en af Statsrådets ledamöter, under benämning af statsminister borde af Konungen utses att vara den *främste ledamoten* i Statsrådet. Skall denna tillsats betyda någonting alls, så måste den betyda, att det statsråd, som sålunda blifvit utsedd till den främste ledamoten skall vara Statsrådets chef; ty det svenska uttrycket är ju endast en öfversättning af det nämnda franska ordet. Nu hafva likväl de män, som stiftat våra grundlagar och hvilka, såsom den näst sist talaren antydde, varit i tillfälle att själfva från nära håll draga rika och nyttiga lärdomar af historien om vårt eget lands föregående öden, i hela sin grundlagsstiftning sträfvat derhän att undvika de faror, som å ena sidan envälde och, å den andra, folkvälde just för vårt svenska samhälle hafva fört med sig, och för det ändamålet hafva de gifvit oss den organisation af regeringsmakten, som vi för närvarande ega och med lycka och framgång hafva egt och begagnat i snart 70 år. Enligt denna är Sveriges Konung själf chef i den af honom och tio endast honom underordnade rådgifvande statsråd som han utsett, nu bestående svenska regeringen; men denna Konungens makt och ställning att vara ensam och verklig chef inom vårt lands regering är det, som det nu är fråga om att åtminstone till mycket stor del frantaga honom och öfverlemna till någon annan; ty det är alldeles naturligt och klart, att om man på det nu föreslagna sättet föreskrifver, att det skall finnas en främste ledamot af Statsrådet, som icke i sådan egenskap funnits der förut, men under hvars ledande inflytande öfrige statsrådsmedlemmar för framtiden skola ställas och sammanhållas, kommer denne

*Inrättande af
ett statsministerse-
mbete.
(Forts.)*

*Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)*

främste ledamot, som å hela Statsrådets vägnar på en gång skall vara inför Konungen och inför representationen, att blifva en helt annan och mycket mera betydande personlighet än någon medlem af Statsrådet hittills varit eller kunnat vara, och hans ställning i den ofvannämnda egenskapen skall ovilkorligen föra med sig, att då det blir han, som å båda sidor framför alla andra måste ansvara för hela regeringssystemets gång i viss riktning, den naturliga följden af ett sådant förhållande otvifvelaktigt måste blifva, att han också kommer att försöka att för sig göra anspråk på en stor del af beslutanderätten i alla mera viktiga frågor, och en dryg del af makten att allena styra riket skulle således komma att flyttas ifrån den höga person som förut innehafvt densamma och till en annan regeringsmedlem, som, fastän Konungen egde rätt utse honom, dock i verkligheten skulle tillsättas af den för tillfället rådande starkaste meningen i landet. Man har sagt, att detta skulle leda till regerings- och konungamak- tens stärkande, på den grund att en större enighet inom regeringen, derigenom skulle vinnas; men det blir ett helt annat slags enighet, om den som sammanhåller och förenar regeringens medlemmar är en från urgamla tider i vårt land högt öfver alla andra stående personlighet, nemligen Konungen sjelf, än om det är någon enskild person, som på mera eller mindre goda skäl blifvit försatt i en sådan ställning, hvaruti han eger utöfva ett bestämmande inflytande öfver män med sådana egenskaper, som enligt grundlagen böra finnas hos vår Konungs rådgifvare; och det Statsråd, som bildas af Konungen sjelf, blifver ovilkorligen af helt annorlunda beskaffenhet än det som sammansättes af en konsejppresident och förste minister; ty medlemmarne af detta senare, som på förhand måst förklara sig villige att underordna sina egna en annan enskild mans åsichter, kunna omöjligen hafva den sjelfständighet i omdöme och uppfattning, som medlemmarne af det förre. Min fulla öfvertygelse är således att, om den här föreslagna tillsatsen till 5 § Regeringsformen skall hafva någon betydelse alls, kommer den, i händelse den bifalles, att väsentligen förändra den svenske Konungens ställning inom regeringen och inför landet, och en sådan förändring anser jag, att hvar och en, som älskar sitt fädernesland och vet hvad som utgjort grunden för dess lycka under många århundraden, ovilkorligen måste motsätta sig. Så länge åtminstone, tills en framställning derom verkligen kommer från den, som det i sjelfva verket gäller, tror jag, derföre att ett kraftigt och bestämdt motstånd från deras sida, som önska, att våra statsinstitutioner måtte behålla sin nuvarande karakter, är fullkomligt berättigadt och på sin plats; och det är icke den ene eller andre ledamoten af Statsrådet eller den för tillfället främste enskilde mannen i regeringen, hvars ord jag i en fråga som denna kan anse tillfyllestgörande; utan endast i det fall, att en af Konungen i Statsrådet beslutad framställning i detta syfte, göres till Riksdagen, skulle jag anse mig kunna biträda densamma. Det skäl, hvarpå man hufvudsakligen vill grunda den föreslagna förändringen, är svårigheten för Konungen att kunna finna en person, som på en gång är lämplig att föra chefskapet i Justitiedepartementet och derjemte, på det sätt som hittills har skett, eller utan någon dermed

förenad rätt till verkligt företräde framför öfriga statsråd framstå för landet som regeringens främste man, näst Konungen. Men om redan detta är en svårighet, huru mycket större svårigheter skola då icke möta, när man vill finna en person, som skall vara statsrådets chef i den omfattande mening, som nu blifvit ifrågasatt, och som skall i sig förena egenskaper, så beskaffade, att de öfrige medlemmarne af statsrådet, valde bland sådana män, som Regeringsformens 4 § föreskrifver, godvilligt underkasta sig hans vilja och i alla förhållanden ställa sig under hans ledning. Andra grunder än de nu vidrörda hafva också blifvit anförda till förmån för förslaget, som kanske borde till bemötande äfven af mig nu upptagas, men jag tror, att, hvilka skäl jag vidare skulle ha att anföras, de icke kunna anses ega någon vigt jemförelsevis emot det hufvudskäl, som för mig är i denna fråga bestämmande, eller att Konungens ställning inom regeringen skulle genom dess antagande undergå en högst väsentlig förändring. Men, jag upprepar det, skall en sådan förändring vidtagas, då bör också förslaget derom utgå från Konungen sjelf i statsrådet. Och då en sådan framställning nu icke blifvit gjord, måste jag för min del vidhålla de betänkligheter jag hyser mot det föreliggande förslaget, och yrkar således afslag å detsamma.

*Inrättande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)*

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Friherre De Geer: Detta ämne har inom denna Kammare flera gånger varit föremål för så vidlyftiga öfverläggningar, att jag i dag icke skulle hafva begärt ordet, så framt icke två mina företrädare i justitiestatsministersemetet, den ene likväl under uttryckligt förklarande att han talade endast såsom riksdagsman, vid föregående riksdagar yttrat sig mot den föreslagna grundlagsändringen, och min tystnad under sådana förhållanden möjligen skulle kunna tolkas så, som om jag i min nuvarande ställning icke kunde eller ville vidhålla den mening, jag vid föregående tillfällen uttalat. Sedan jag här begärde ordet, har jag haft tillfälle att yttra mig i ämnet i Andra Kammaren, och jag har deri ytterligare anledning att nu fatta mig så mycket kortare, helst jag icke har något att tillägga till hvad jag förut sagt i denna Kammare och nu äfven i den andra. Jag inskränker mig derföre till att yttra, att jag anser det föreliggande förslaget antagligt. Jag fäster mig då vid förslaget, sådant det lyder, och gifver det icke så stora dimensioner, som man velat tillägga detsamma från åtskilliga håll, ej mindre der man yttrat sig mot än för förslagets antagande. De fördelar, jag anser förslaget medföra, äro i första rummet, att det upphäfver den oskiljaktiga förening, som nu eger rum mellan statsministersemetet och chefskapet för Justitiedepartementet, och vidare att genom förslaget komme att läggas en något starkare accent derpå, att en ledamot af statsrådet skall vara den främste. Sådant förhållandet nu är, kan det, såsom en föregående talare erinrat, sättas i fråga, huruvida justitiestatsministern verkligen har någon rätt att intaga den främsta platsen. För min del anser jag behöfligt och nyttigt, att det finnes någon, som har till uppgift att genom sitt bemedlande inflytande verka för åstadkommande

*Inväntande af
ett statsmini-
stersembete.
(Förbs.)*

af sammanhållning inom statsrådet och att vid vissa tillfällen uppträda såsom en representant för dess enhet; en sådan uppgift tillkommer helt naturligt den främste ledamoten. Men om icke någon har anledning att taga sig an ett sådant värf, kan det hända, att hvar och en nöjer sig med att sköta det embete, som är honom anförtrodt; ty saken har sina ömtåliga sidor, och mången skulle kunna finna sig förnärmad, om någon utan uppdrag eller oombedd försökte att spela en sådan roll.

Å andra sidan anser jag de farhågor, man uttalat för att den föreslagna grundlagsändringen skulle gifva oss en konseljpresident efter utländskt mönster, icke ega någon giltig grund. En sådan konseljpresident kan här i landet icke komma till stånd utan ändring af åtskilliga andra grundlagsparagrafer, i hvilka någon ändring nu icke är ifrågasatt. Det som förefallit mig viktigast och betänkligast af hvad som under dagens diskussion anförts mot detta förslag, är de formela anmärkningar, hvilka blifvit framställda af två högt aktade talare i denna Kammare. Det är svårt att med full säkerhet bilda sig ett bestämdt omdöme om sådana frågor, i samma ögonblick som de uppkastas, men jag bekänner, att jag icke kan inse, huru af detta förslags antagande skulle blifva en följd, vare sig att endast statsministern och icke fortfarande såsom hittills samtliga ledamöter af Konungens råd skulle kunna kallas för statsråd, eller att expeditionscheferne icke skulle kunna förordnas till föredragande under tillförordnad regering, eller att någon förändring skulle uppstå i ansvarigheten för Högsta domstolens ledamöter.

Herr Wærn: Det har redan anmärkts, att såväl bland de talare som yttrat sig för, som de, hvilka motsatt sig det föreliggande förslaget, olika uppfattning varit rådande om dess betydelse, i det att några i förslaget sett helt litet, andra åter velat deri finna något högst betydligt. Är det nu så, att det icke är fullt klart, hvilken betydelse förslaget i verkligheten har, tror jag icke att Kammaren kommer att fatta sitt beslut blott på det skälet, att det kan vara nyttigt att Kongl. Maj:t må vid tillsättande af föredragande för Justitiedepartementet befrias från de svårigheter, som kunna möta deraf att denne derjemte bör hafva sådana egenskaper, hvilka erfordras för en statsminister. Jag tror, att detta skäl väl måste erkännas vara otillräckligt för att göra den föreslagna förändringen, och jag är öfvertygad, att Kammaren icke heller kommer att bestämma sig på detta skäl, utan det skäl, som efter min tro här blir det afgörande, men hvilket den siste talaren icke ville tillägga något afseende, är huruvida genom tillsättandet af en konseljpresident regeringen kan anses vinna i styrka och enighet. Anser Kammaren det vara fallet, röstar den ja; men finner Kammaren det vara tvifvelaktigt, röstar den nej. Hufvudfrågan här anser jag således vara: vinnes det verkligen större styrka och större enighet derigenom att Konungen uttryckligen skall utvälja och nämna en af sina statsråd att vara den främste? Efter min uppfattning är det icke förhållandet. Jag tror, att Kongl. Maj:t till sina statsråd väljer de lämpligaste och bästa personer, han

kan få, och att de tio män, som på det sättet komma tillsammans, icke vinna i styrka och enhet derigenom att någon, hvilken som helst bland dem, skall heta den främste, i stället för att denna plats nu intages af den, som förstår Justitiedepartementet. Jag förstår icke, hvarifrån den ökade styrkan för de tio i ty fall skall komma, lika litet som den större enigheten. Kunna icke deras åsichter ändock enas, icke lärer det ändamålsenligt kunna ske derigenom att någon ställes fram såsom den förnämste, för att i tvifelaktiga fall säga på hvilken basis enigheten skall vinnas. Det är alls icke gifvet, att den verkliga enigheten derigenom blir större; man har blott funnit ett sätt att slita frågan, och det kommer an på om det sättet är det bästa. För min del tror jag det icke, utan håller före, att det är bättre, att de tio må få samråda så länge, till dess de, utan någons maktspråk, utfinna ett medel, hvarigenom enighet åstadkommes. Då är enighet i verkligheten vunen, och hvad nytta en enighet, som icke är verklig, utan blott skenbar, kan medföra, det lemnar jag derhän.

Förslaget kommer dessutom efter min uppfattning att i några hänseenden, hvilka hittills icke blifvit vidrörda, men som jag vill något framhålla, medföra svårigheter för Konungen och försvaga ministären i stället att stärka densamma. Jag tror då först och främst, att det blir svårare för Konungen att finna en konselj, der en af ledamöterna kallas att intaga det främsta rummet. Det blir svårt att finna den rätte mannen härför, och mången, som eljest skulle känna sig vuxen att mottaga en plats i konseljen, skulle, om Konungen och de öfrige ifrågasatta medlemmarne af denna fordrade att han uttryckligen skulle blifva nämnd såsom den främste bland de tio, undandraga sig befattningen. Det blir då fråga om huru man skall finna någon för platsen och om någon är att tillgå, hvilken, såsom en talare på skånebänken yttrade, i hela sin personlighet är ett politiskt program och till hvilken både Konung och Riksdag har förtroende. Jag uppfattade dessa ord så, att det skall vara en karaktersstark man, som kommer att icke blott heta, utan också vara den främste i konseljen. En sådan man gör sig alltid gällande, vare sig han kallas den främste eller icke; men om en sådan man icke finnes — och de äro icke att taga på hyllan — om Konungen måste, utan att ega tillgång till en sådan man, utvälja en bland konseljens medlemmar, som skall bära namnet af den främste, då fruktar jag, att denne främste icke blir hvarken den karaktersstarkaste eller den kunnigaste, utan den som för ögonblicket bäst passar till att meddela sig med Riksdagen, då frågor inom denna framställas till regeringen. Hvad är det väl som här blifvit sagdt till försvar för det föreliggande förslaget, om icke just det, att Riksdagen önskade att hafva någon inom regeringen, som man kunde vända sig till, som Riksdagen kunde taga för hufvudet? Det blir då för Kongl. Maj:t, när han skall nämna en af sina rådgifvare till den främsta platsen i konseljen, att se till hvilken af desse, som är bäst egnad att inför Riksdagen försvara regeringens åtgärder, och det blir inom konseljen nödvändigt att göra ett afseende på denne rådgifvares mening, som eljest icke skulle visas honom. Är nu denne man icke så öfverlägsen, att hans mening i hvarje fall gör sig gällande,

*Inväntande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)*

Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)

oberoende af hans ställning såsom den främste, då frågar jag, om det icke blir en svaghet för regeringen att hafva en sådan man inom sig? Man har sagt, att förslaget innebure uti sig en borgen för att icke den obetydligaste inom konseljen skulle kunna blifva dess främste man. Det torde likväl vara att befara, att om någon af de tio, ehuru utrustad med mindre sakkänedom och drift än de öfriga, har framför dem en lycklig förmåga att kunna svara och reda sig, att se värdig ut, han skulle blifva nämnd att vara den främste, och det är också möjligt att de tio, om icke medgörlighet precis ligger i deras lynne, med nöje skulle till deras främste man taga emot någon, hvars egenskaper voro sådana, att de icke behöfde i honom frukta en diktator.

Här har blifvit yttradt, att om vi hafva tagit *ett*, nemligen vårt representationsskick, från främmande land, kunna vi ock taga *ett annat*. Jag tror icke, att det är så gifvet, att det var efter främmande länders föredöme, som vi vidtogo förändringen i vår representation. Det var icke ett enkammersystem, hvarifrån vi öfvergingo till det närvarande, utan vi hade fyra kamrar, hvilka samtidigt höllo sina öfverläggningar och fattade sina beslut, och då vi funno att detta var för mycket, reducerade vi dem till två. Mig förefaller det, som om det vore mindre skäl att taga en utländsk institution, hvilken som helst, till förebild, der vi icke kunna bestämdt se, att den passar in på våra förhållanden.

Jag tror vidare, att man bör låta saken utveckla sig af sig sjelf. Att den då skall utveckla sig derhän, att Riksdagen fordrar en stark regering och enighet inom regeringen, derom fins för mig icke det ringaste tvifvel, och jag kan heller icke tänka mig annat än att för en regering styrka och enighet inom densamma alltid skola utgöra ett af de högsta målen för dess sträfvan. Men om detta mål främjas genom den nu föreslagna lagförändringen, torde åtminstone vara högst tvifvelaktigt, och för min del fruktar jag att så icke blir fallet, utan att den ställning man gifver en af de tio snarare kommer att verka förlamande på Konungen och de öfriga ledamöterna af konseljen, förlamande äfven på honom sjelf. Vanligen är det i tidsfrågor, som regeringsmedlemmarnes meningar skilja sig. Den största oenighet inom konseljen, hvarpå vi under senare tider sett prof, var i fråga om härordningsförslagets framläggande vid sistlidne riksdag; men undersöker man rätt förhållandet med denna oenighet, skall man finna, att den grundade sig derpå, att å ena sidan militära skäl fordrade förslagets framläggande så fort som möjligt, under det att på den andra finansiella skäl gjorde ett uppskof önskligt, och att Riksdagen fick kännedom om de olika åsichter, som i dessa hänseenden inom konseljen gjorde sig gällande, deri ser jag för min del ingen olycka. Om vi nu föreställa oss att en dylik fråga skulle förekomma i en konselj, sammansatt i enlighet med det föreliggande förslaget, hurudan komme väl då utgången att blifva? Jo, i de flesta fall, att det icke blefve den föredragande departementschefen, som utredt och handlagt frågan, hvars röst blefve för frågans framläggande inför Riksdagen bestämmande, utan att frågan ansåges vara af sådan politisk beskaffenhet, att den tillhörde konseljpresidenten att bedöma och af honom afgöras. Jag fruktar att

esomoftast dermed ingenting annat vunnas än ett uppskof, och för departementscheferne tillkomme genom en slik förändring det onus, att de, för att få fram en fråga, måste förut öfvertyga den främste ledamoten af statsrådet om riktigheten af deras åsichter så i detalj, att intet tvifvel derom hos honom förefunnas. Hyste han det oakadt betänkligheter, då fölle frågan för ögonblicket, allt för att kunna visa Riksdagen en enighet, som icke funnes. Men om nu Riksdagen sjelf ifrigt önskade frågan, kan man då förebygga, att icke oenigheten inom konseljen skulle blifva för Riksdagen bekant? Kan det undvikas, att man inom Riksdagen interPELLERAR den föredragande departementschefen och att han då yttrar sig? Hvad har man då vunnit med denna förändring af grundlagen? Visserligen det, att den oenighet, som kan förefinnas inom konseljen, icke blir synlig i statsrådsprotokollet, men är det väl bättre att den framträder under diskussionen i Kamrarne på ett sätt, som gör den icke mindre uppenbar?

För min del tror jag, att man icke nu kan så klart se verkningarne af detta förslag, att det kan anses nödigt och nyttigt att antaga detsamma. Men, på samma gång är jag öfvertygad, att allt, som är egnadt att stärka regeringen, ovilkorligen måste och skall göras, och att, derest det skulle finnas att hvad som med detta förslag åsyftas leder till detta mål, förslaget skall förr eller senare framkomma i en sådan skepnad, att det icke lemna rum för några tvifvel. För närvarande råder om dess betydelse och möjliga verkningar så mycken oklarhet, så olika uppfattningar, att jag för min del tillstyrker afslag.

Grefve Mörner, Oscar: Om man för bestämmandet af sin åsigt i den nu föreliggande frågan äfven ville inskränka sig att lyssna endast till deras yttranden, som förorda den i fråga satta grundlagsändringen, skulle man dock icke kunna undgå att blifva ytterst tveksam om till hvilken sida man borde sluta sig. Ty ena stunden säga desse talare, att det framlagda förslaget just icke är af någon stor betydelse, att det icke innebär någon särdeles förändring af bestående förhållanden, utan egentligen endast en namnförändring, i det vi skulle få en embetsman, som benämndes statsminister och regeringens främste ledamot, i stället för justitiestatsminister. Något derefter hör man dock yttranden, af hvilka, kanske till och med emot den talandes åsigt, framgår, att denna grundlagsändring ändå vore af mycket väsentlig betydelse och djupt ingripande i våra samhällsinstitutioner. Denna oklara, vacklande uppfattning af den nya grundlagsparagrafens betydelse äfven hos dem som påyrka dess antagande vill icke gifva vid handen att ändringen är rådlig att vidtaga, ty då en grundlag hvarken får eller bör ändras på sådana grunder, som kunna rättfärdiga ändring af en polisförordning, utan andra ändringar icke må ske deri än de, som finnas högst nödiga och nyttiga, bör väl hos dem, som vilja en grundlagsförändring, finnas ett klart medvetande om hvad ändringen innebär och äfven vilja att detta sitt vetande klart och tydligt för andra framställa. Brista lagyrkarne häruti, är redan anledning nog att misstänka att lagen icke är god, och detta i desto högre grad, ju viktigare

*Inväntande af
ett statsminister-
sembete.
(Forts.)*

*Inväntande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)*

lagen är. Ty om i mindre saker man någon gång kan finna sig för-
anlåten att öfverlemnna något åt slumpen i förhoppning på en fram-
tida lycklig utveckling, så lärer man dock icke böra tillåta sig ett
liknande handlingssätt, då det är fråga om någonting i och för sig
så viktigt, som ombildningen af Konungens rådkammare. Der synes
mig att man har rättighet fordra få utredt: hvart leder förändrin-
gen, hvad kan vinnas eller äfventyras genom dess antagande? Besvaras
icke dessa frågor nöjaktigt, och, efter hvad jag påpekat, är så nu icke
fallet, då torde vara bäst se tiden an och icke låta en måhända före-
varande känsla af otålighet taga steget af klokheten, utan låta med
förändringen anstå, till dess den kan framkomma stödd på bättre skäl
än endast framkastade åsichter af sins emellan stridigt innehåll. Äfven
om jag ville vara vän af förslaget, skulle jag således icke nu tilltro
mig antaga detsamma; med så mycket mera skäl må jag då derå
yrka afslag, som jag icke huser någon tvekan i min uppfattning deraf.
Jag har haft tillfälle vid några föregående riksdagar att uttala mina
åsichter i saken, och dem vidhåller jag ännu. Det är väl möjligt, att
till en början förändringen blefve föga märkbar, men småningom
komma förhållandena ovilkorligen att utveckla sig så, att denne stats-
minister blir en mellanhand emellan Konungen och statsrådets öfrige
ledamöter och växer i vikt på desse senares bekostnad. Hans infly-
tande, som måhända icke alltid blir lika opartiskt, som den uppfatt-
ning man kan förvänta hos Konungen, sträcker sig till alla förvalt-
ningsgrenar, och då med makt vanligen hos en minister äfven förenas
hersklystnad, så kommer denne statsminister att på allt sätt söka
befästa sin makt, och troligt är att han redan ur denna synpunkt
söker så ordna konseljen, att de öfriga statsråden följa åt det håll,
dit han pekar. Det är således redan nu en art ministerstyrelse, ehuru
ännu foglig och måhända någon gång undfallande i sitt förhållande
till Konungen. Men tiderna gå framåt; den jemlikhet emellan Riks-
dagens båda Kamrar, som i Riksdagsordningen är utlofvad, har icke
under årens lopp kunnat bibehålla sig; den ena Kammaren, och
vi inse nog hvilken det blifver, har växt i makt och inflytande,
medan Medkammaren, dels genom allt emellanåt tillkomne nya leda-
möter, och dels genom ett särdeles tillmötesgående i åsigtorna hos
Kammarens öfrige ledamöter, har nedgått till någonting motsvarande
Englands öfverhus, som numera egentligen endast är en byrå för in-
registrering af underhusets beslut. Vid detta förhållande, och då det
sålunda visat sig, att det af Riksdagsordningens stiftare gifna löftet om
likställighet varit föga annat än ett tomt löfte, ehuru det en gång
framhållits såsom betydelsefullt, så inträder ett ytterligare skede i
Sveriges statsförhållanden. Äfven här visar sig då, och redan nu hafva
vi sett förbådande tecken dertill, att den som har makten vill herska.
Riksdagen, icke nöjd med sin enligt grundlagen afsedda verksamhet,
som visserligen icke inrymmer den så kallade parlamentarismen, kom-
mer just att omfatta parlamentarismen och i Konungens råd vilja se
män, som, utgångne ur dess sköte eller böjande sig för dess vilja,
styra landet efter Riksdagens fingervisning. Och detta lättas genom

införande af statsministern eller, som han torde få anses, konseljpresidenten. Då statsråden nu alla eller åtminstone departementscheferne och särskildt justitiestatsministern måste vara män med bepröfvad embetsmannaskicklighet, så kan statsministern endast behöfva vara en djerf och skicklig partiledare, och således denna plats komma att stå öppen för och troligen äfven tillfalla den, som besitter nyssnämnda egenskaper. Denne statsminister kommer sedan att omkring sig gruppera statsråd af samma sida, om äfven med mera fackkunskaper, ehuru möjligt är, att desse senare egentligen komma att få sökas hos expeditionscheferne. Men, torde någon säga, allt detta är ju ganska godt och bra, parlamentarismen är tidsenlig, hvarför då icke taga dess konsekvens, ministerstyrelsen? Jo, svarar jag, ett samhälle bör icke hoppa framför sakernas följdriktiga utveckling, och då parlamentarismen, ehuru hotande, ännu icke är för handen, så är det oklokt att låta gå först hvad som, om det skall komma, bör vara ett efterföljande. Att, då särdeles nödigt är att regeringsmakten är stark under den tid då folkrepresentationen håller på att till sin anda omgestalta sig och den ännu icke är mogen att genom sina beslut nästan allena styra händelsernas gång, det måste vara oklokt att omdana rådkammaren så, att den äfventyrar att förlora den temligen af Riksdagen oberoende ställning den nu, om Konungen så vill och stöder densamma, kan intaga, förefaller mig uppenbart och icke behöfva vidare bevis.

Äfven om representationen vunnit den omdaning som förestår, och män, med icke endast fosterlandskärlek, utan äfven själsodling och insigter, ledde dess rådslag, så skulle jag ändå anse för lyckligt, om statsrådets organisation icke erbjöde en alltför lätt ingång för Riksdagens makt att bestämma styrelsens personal. Ty Sverige har haft en riksdagsstyrelse under förra århundradet, och blef efter 1738 rådet egentligen blott en sammansättning af partimän. Och hvad vittnar historien om denna styrelse. Jo den företer en tafra af miss-hushållning med statens medel, hvaruppå statsbankrutt följde, af nersliga krig, af blodtörstiga förföljelser och af undertryckt tankefrihet. Några framsteg i slöjder svara icke emot de öfriga beklagansvärda förhållandena.

Man har sagt att denna förändring borde ske nu, emedan tiden är så lugn. Äfven detta yttrande innebär ett erkännande, att man anser förändringen af genomgripande art, ty, om den vore ringa, hvarföre skulle en så lugn tid derför erfordras? I alla fall frågar jag, huru man kan påstå att tiden är lugn. Den som så säger har sannerligen icke blick för eller förmåga att uppfatta förhållandena i vår tid. Att det för närvarande må vara lugnt i statsrådet här i Sverige betyder föga, men i alla Europas länder jäsa häftiga passioner och begär, och önskingar uttalas, som icke öfverensstamma med en stadgad samhällsordnings fordringar, och massor vilja tränga fram, hotande att föröda dem, som nu, likt mygg i solskenet, svärma i medgångens bedrägliga skimmer. Vid de anlopp, som förestå, är det äfven nyttigt om regeringen har kraft att söka lämna dessa anlopp, så, att hvad som är billigt må få framgång, men våldet kunna åtminstone sina värsta yttringar tillbakahållas.

*Inväntande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)*

Inrättande af
ett statsmini-
stersembete.
(Forts.)

Kan man nu tro att gagneligt är att vägen banas för en parti-regering, då må man bifalla förslaget, men om man antager att Sverige icke är rikt nog på kraft och talanger för att bortspilla dem i strider och tvister om makten och egna fördelar, utan man anser att regeringen bör i möjligaste mån skyddas från att blifva i sådana tvister indragen, då röstar man afslag, hvilket jag å ifrågavande förslag äfven vill påyrka.

Grefve Hamilton: Jag skall alldeles icke uppehålla Kammaren med att ingå i något besvarande af de anmärkningar, som blifvit framställda mot det hvilande förslaget; men då en aktad talare på smålandsbänken kastat mot mig sitt "timeo Danaos et dona ferentes", anser jag mig berättigad att deremot protestera. Uttrycket betyder, att man under sken af vänskap erbjuder något skadligt, och talaren stödde sin antydning derpå, att jag, som varit en motståndare till det nya representantionskicket införande, icke vore den som borde bjuda Kammaren en förändring i grundlagen. Tillfället att framdraga min ställning till representationsfrågan synes mig icke särdeles lyckligt valdt. Ty om jag hade sökt ådagalägga, att detta förslag skulle ytterligare stärka representationen, då kunde talarens anspelning haft något sken af berättigande för sig; men då jag förordade förslaget under uttryckande af den öfvertygelsen, att det skulle stärka regeringen gent emot representationen, kan det väl icke sägas, att jag på något försåtligt sätt sökt, under sken af att den ökade representationens styrka, få fram en sak, som i sjelfva verket skulle lända dertill, att regeringen kunde uppträda med större kraft. Jag anser mig så mycket mer berättigad att framställa denna protest, som, hvilka förebräelser man än kan göra mig, bör det icke vara den, att jag tvekar att säga min mening rent ut, hvilket den ärade talaren sjelf torde en eller annan gång erfarit.

Herr Wallenberg: I likhet med den siste ärade talaren, nödgas jag tillbakavisa all tillämplighet af den citation, som vid detta tillfälle blifvit begagnad af den talangfulle talaren på smålandsbänken. Mycket kan man förebrå mig, men icke att jag plägar säga ett och mena ett annat. Sådan förebräelse kan jag icke stillatigande afhöra.

Hvad sjelfva saken angår, har samma talare, för att ådagalägga att det hvilande förslaget skulle vara skadligt och innebära faror för statskicket, framdragit följande exempel: "Om två ledamöter af Konungens råd voro af olika mening med de öfrige, men kunde till stöd för sin mening åberopa sig på Konungens, så skulle, ifall den blifvande konseljpresidenten och sju statsråd hyste en annan åsigt, de två statsråden förmenas att genom reservationer söka göra sin åsigt gällande, och detta blott emedan man ville bibehålla det yttre skenet af samdrägt, eller emedan Konungen icke då ville afskeda den främste bland sina rådgifvare."

Sådant var, såvidt jag rätt uppfattat, det exempel, som blifvit framdragit till Kammarens begrundande. Skulle verkligen så tillgå, att Konungen angående något regeringsärende gifver sin mening till-

känna förr, än han inhemtat samtliga sina statsråds åsigt, visar redan detta att någonting är i olag, och då kan man med allt skäl instämma uti den ärade talarens yttrande, "att vårt statsskick haft en vacklande helsa under de senare åren." Men jag tror icke att det vid regeringsärendenas handläggning tillgår så som den ärade talaren beskrifvit, och jag är säker på, att om den nu föreliggande reformen blir genomförd, det icke vidare i Konungens råd *kan* på ofvanbeskrifna sätt komma att tillgå.

*Inväntande af
ett statsmini-
stersemete.
(Forts.)*

Hvad "statsskickets vacklande helsa" beträffar, så torde den bland annat hafva berott derpå, att vederbörande i Konungens råd icke haft fullt klart för sig hvad som varit att göra, då det visat sig, att deras åsikter stått i strid med af Konungen fattade beslut. Det händer att man tvekar i valet mellan sin plats och sina åsikter. Denna tvekan slutar någon gång med att sammanhållningen grundas mindre på politiska åsikter än på platsens bibehållande. Ett exempel på, huru långt man i detta afseende inom Konungens råd kunnat gå, ega vi uti den bekanta tilldragelse, som inträffade för några år sedan, då nemligen Konungens rådgifvare gillade ett Konungens yttrande, hvaruti förekommo de förfärliga orden, att han *oaktadt de allvarligaste bemödanden icke kunnat inom Sveriges rike finna andra tio män, som voro värda hans förtroende, utom dem som då sutto i Konungens råd.*

Detta kan man kalla sammanhållning, men en sammanhållning, som icke hade annat ändamål än statsrådsembetenas bibehållande af de dåvarande innehafvarne, och en sådan sammanhållning är just ingenting att glädjas öfver.

Den gjorda antydning att, om det hvilande förslaget skulle antagas, § 4 Regeringsformen skulle tarfva förändring, finner jag icke vara något att fästa sig vid. Skulle detta behövas, kommer förslag derom troligen icke att saknas. Berörde paragraf, som afser Konungens förhållande till riksstyrelsen, eger intet direkt sammanhang med nu ifrågakommande grundlagsförändring, men den ärade talarens anförande i denna del visar en väsentlig skilnad mellan honom och mig i uppfattning af hvad som här är hufvudfrågan. Talaren uttryckte nemligen den önskan, att det grundlagsbud, som säger att "Konungen skall *allena* styra riket," måtte varda upphöjdt till verklig sanning. Ja, är *detta* hans mening, blir naturligtvis riktigt att anse ett sådant förslag, som det nu föreliggande, vara alldeles olämpligt. Men lika olämpligt blir det då att, såsom han gjorde, säga att "Konungen *icke* står öfver konseljen," ty står Konungen icke öfver konseljen, lär han väl icke kunna sägas *allena* styra riket.

Den ärade talaren har behagat yttra, att han icke fruktade parlamentarismen, men ville tillika antyda att jag fruktade densamma. Jag fruktar hvarken parlamentarismen eller något annat välde. Komma vi deremot en gång derhän, att parlamentarismen blir hos oss införd, skall man helt visst då erkänna, att det varit lyckligt att nu ifrågakommande reform först blifvit genomförd, så att i allmänna föreställningssättet hunnit ingå, att sammanhållning inom Konungens råd

*Inrättande
af ett stats-
ministers-
embete.
(Forts.)*

är både naturlig och önskvärd. Att antaga nu föreliggande reform, förutsatt att den får en god och riktig tillämpning, är otvifvelaktigt något, som kommer att stärka och betrygga konungamakten.

Jag yrkar fortfarande bifall till det föreliggande grundlagsändringsförslaget.

Herr Wennerberg: Sjelfva saken synes hafva varit före. Den ordstrid, som lätt uppkommer efteråt på grund af ett eller annat häftigare utfall mot en vedersakare under diskussionen, kan för Kammarerna vara af mycket ringa intresse att åhöra, och det är därför icke min mening att afgifva något långt svar på hvad som endast kunnat gälla mig.

Långt ifrån att vilja öfversätta den af mig begagnade latinska frasen så, som nyss skedde, vill jag, att den skall tagas sådan den är och sådan jag yttrade den under smärtan af att se den, som jag alltid stält främst bland konungamaktens vänner inom det politiska lifvet, öfvergifva sin förra ståndpunkt under förhoppning att för konungamakten vinna ett tillskott i styrka, som jag omöjligen kan förstå, hvarifrån det skall hemtas.

Hvad beträffar den siste talarens yttrande med afseende å tolkningen af 4 § Regeringsformen, så vill jag erinra derom, att denna paragraf, med hvars uppläsande jag icke skall trötta Kammarerna, har två högst viktiga delar, den ena afhandlande Konungens rätt att allena styra riket, och den andra angående qualificationerna hos Konungens rådgifvare. Den, som läser igenom paragrafen i dess helhet, finner af hurudana män Konungen skall inhemta råd och huruledes Han eger allena styra riket "på det sätt Regeringsformen föreskrifver." Jag hoppas, att detta måtte få stå kvar så, som det nu står i paragrafen; då behöfva vi, som också älska att se folkets makt oförkränkt, icke förskräckas för Konungens allenastyrande.

Man har förebrått mig, att jag målat följderna af det framlagda förslaget i mörka färger och att jag ser spöken på ljusa dagen. Ja! derom har jag ingenting annat att säga, än att jag verkligen gör det och att jag icke funnit dem behagligare för det.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels antagande af det ifrågavarande förslaget och dels detsammias förkastande, framställes propositioner på dessa yrkanden samt besvarades med talrika ja och nej i blandning; hvaruppå, och efter det proposition på förslagets antagande förnyats samt med talrika så väl ja som nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Många ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

“Den, som antager det i 5:te punkten af Konstitutions-Utskottets memorial N:o 1 förekommande förslag om ändring i Regeringsformen angående Statsrådets organisation och i samband dermed i Riksdagsordningen och Tryckfrihetsförordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastar Kammaren ifrågavarande förslag.“

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 57.

Nej — 46.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets nedannämnda, den 9 dennes bordlagda memorial och utlåtanden, nemligen:

N:o 2, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion om förhöjning af den i Kongl. kungörelsen den 12 Maj 1871 för tjensteresor bestämda ersättning;

N:o 3, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om förändring af stadgandena rörande nämndemäns rätt till ersättning för extra förrättningar;

N:o 4, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion om förhöjning af den nämndemän tillkommande ersättning för extra förrättningar:

N:o 5, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion angående aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om åtgärder för ordnande af de döfstummes undervisning;

N:o 6, angående beräkningen af statsverkets inkomster;

N:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af det landshöfdingen i Gotlands län tillförene på lön anslagna Skälsjö fiske;

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af kronohemmansåboen Johan Holmbom i Waikijaur ådömd skadeersättning;

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar; samt

N:o 10, angående en af Riksdagens justitie-ombudsman gjord framställning om rätt att disponera ett på Justitie-ombudsmans-expeditionens stat upptaget kanslistarfvode.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 9 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 1, i anledning af Andra Kammarens remiss af motion om ändring af Kongl. cirkuläret den 1 Februari 1814, angående skjutandes skyldighet att afvakta resandes ankomst;

N:o 2, i anledning af Andra Kammarens remiss af motion om inskränkning i landthandlandes rätt att försälja bränvin m. m.; och

N:o 3, i anledning af verkställd granskning af Riksdagens justitie-ombudsmans embetsförvaltning.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna utlåtanden, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 11, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1875 års riksdag;

N:o 12, i anledning af Riksdagens år 1875 församlade revisorers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel;

N:o 13, i anledning af Statskontorets underdåniga berättelse angående statsverkets spanmålsrörelse, undsättningsfonden och f. d. magasinshöfden;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet:

N:o 1, i fråga om Norges anslutning till den mellan Sverige och Danmark ingångna myntkonvention;

Lag-Utskottet:

N:o 4, i anledning af framställning om förändrad lydelse af 13 § i 2 Kap. Strafflagen;

N:o 5, i anledning af väckt förslag dels om utfärdande af förklaring af gällande stadganden rörande utmätning af åborätten å kronohemman, dels ock om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förklaring af Kongl. kungörelsen den 8 Maj 1863;

N:o 6, i anledning af väckt förslag om upphäfvande af gällande stadganden rörande införsel i embets- och tjänstemäns löner för deras enskilda skulder eller andra förbindelser;

Första Kammarens Första Tillfälliga Utskott:

N:o 1, i anledning af Herr C. O. Bergs motion om förslag till skärpt lagstiftning rörande tillverkning och försäljning af bränvin.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Hedlund* under tre veckors tid, räknad från den 14 dennes, samt Friherre *Adelsvärd* och Herr *Leijonancker* under lika lång tid från den 16 dennes.

Uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan beslöt Kammarerna, att de i dag för första gången bordlagda målen skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.
